

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ**

КУЗЬМАК ОЛЕГ ІВАНОВИЧ

УДК 338.465.2:65.011

**ФОРМУВАННЯ НАПРЯМІВ КОМУНАЛЬНОГО
СЕРВІСНО-ВИРОБНИЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ
ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ**

**Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)**

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук**

Тернопіль – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України
Андрушків Богдан Миколайович,
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
завідувач кафедри інноваційної діяльності та підприємництва

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України
Куценко Віра Іванівна,
ДУ «Інститут економіки природокористування і сталого розвитку НАН України»,
головний науковий співробітник відділу природно-техногенної та екологічної безпеки

доктор економічних наук, професор
Нижник Віктор Михайлович,
Хмельницький національний університет,
проректор з науково-педагогічної роботи

доктор економічних наук, професор
Покатаєва Ольга Вікторівна,
Класичний приватний університет (м. Запоріжжя),
перший проректор

Захист відбудеться «25» листопада 2016р. о 10³⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.052.05 у Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя за адресою: 46008, м. Тернопіль, вул. Білогірська, 50, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя за адресою: 46001, м. Тернопіль, вул. Руська, 56.

Автореферат розісланий «24» жовтня 2016 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.М. Мельник

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах усі суб'єкти господарювання є складовою єдиної системи, що створює умови з життєдіяльності суспільства. Зокрема, як господарюючий суб'єкт промислові підприємства в процесі своєї виробничої діяльності взаємодіють з державою та комунальними підприємствами з приводу отримання та надання послуг. Специфічною характеристикою цих взаємовідносин є те, що вони супроводжуються паралельним рухом фінансових потоків. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває необхідність постійного моніторингу діяльності суб'єктів господарювання як промисловості, так і комунальної сфери.

Комунальне сервісно-виробниче забезпечення промислових підприємств, як об'єкт державного управління, має свої специфічні особливості: виступає як багатогалузевий комплекс, що включає підгалузі, які є природними монополіями, та конкурентні підгалузі; продуктом його життєдіяльності є, передусім, послуги, які надаються у виробничій та невиробничій сферах.

Гострота проблем, які нагромадилися у сфері комунального сервісно-виробничого забезпечення промислових підприємств, призвела до необхідності реформування у даному напрямі і забезпечення належних умов щодо організації взаємовідносин промислових підприємств та підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування.

Дослідженню питань розвитку житлово-комунального господарства (ЖКГ) присвячено чимало наукових досліджень як зарубіжних, так і вітчизняних учених-економістів. Характерні особливості розвитку ринків ЖКГ досліджували Л. Роджер, Ф. Котлер, Дж. Армстронг, Г. Демсец, Т. Дшоренцо, Л. Бальцерович, Ф. Павел, К. Ріхман, У. Бруннер та ін. Серед вчених пострадянських країн, які досліджували проблематику зазначених ринків, необхідно назвати роботи Л. Чернишова, Г. Крючкова, І. Башмакова, М. Жукова, І. Мещерякова. Підходи до подолання комунальної кризи в Україні викладені в роботах вітчизняних вчених Г. Семчука, Т. Строкань, О. Переходи, О. Кучеренко та ін.

Питання реформування комунального господарства в контексті сервісного обслуговування промислових підприємств сьогодні вивчаються на різних рівнях багатьма провідними вченими-теоретиками та практиками галузі як України, так і зарубіжжя. Серед них проблеми реформування та підвищення економічної ефективності роботи галузі досліджують М.В. Аївазашвілі, Н.О. Гура, В.В. Дорофійенко, В.М. Колпаков, І.Н. Осипенко, Є.Ф. Петрова, В.П. Полуянов, А.К. Судаков, Є.В. Тішин та ін.

Проблемні питання формування євроінтеграційних напрямів комунального сервісно-виробничого забезпечення розвитку промислових підприємств в умовах посконфліктних економічних реформ досліджені у працях вітчизняних і зарубіжних вчених і фахівців, зокрема Б.І. Адамова, В.Н. Амітана, О.І. Амоші, Б.М. Андрушківа, Ю.А. Атаманюка, С.В. Богачова, Б.В. Буркинського, В.М. Василенка, П.В. Гудзя, В.І. Короткого, В.І. Куценко, Н.Б. Кирич, В.К. Мамутова, В.М. Нижника, О.Ф. Новікова, Г.І. Онищука, О.Б. Погайдак, О.В. Покатаєвої, В.В. Рибак, В.В. Фінагіна, Л.А. Веліхова, О.Г. Вороніна, В.С. Занадворова, А.С. Лукіна, О.О. Лук'янченко, Дж. Форестера.

Проведений аналіз наукової літератури, присвяченої дослідженню особливостей функціонування та розвитку комунального господарства в Україні та його взаємовідносини з підприємствами промисловості, свідчить про те, що на сьогодні основна увага приділяється оцінці набутого досвіду в реформуванні галузі. Проте залишаються невирішеними проблеми організаційного й економічного забезпечення комунальних сервісно-виробничих потреб промислових підприємств. З огляду на це, першочерговим завданням розвитку науки про євроінтеграційні напрями сервісного забезпечення розвитку промислових підприємств є формування новітньої концепції організації комунального сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств, розроблення напрямів його ефективного функціонування й розвитку в сучасних ринкових умовах.

Значимість і недостатність дослідження теоретико-методологічних засад і розроблення практичних рекомендацій ефективного комунального сервісно-виробничого забезпечення промислових підприємств обумовили напрям дослідження, актуальність теми дисертації, визначили її зміст, мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Результати і викладені у дисертації положення використані при розробленні держбюджетних науково-дослідних робіт Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя: «Дослідження ефективності територіальних і глобальних інституційних перетворень та їх вплив на економічний розвиток регіонів України» (номер державної реєстрації 0102U002301), у якій автором обґрунтовано теоретико-методологічні домінанти дослідження організації сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств; «Розроблення територіальних стратегій формування кластерних структур в умовах міжрегіональних інтеграцій» (номер державної реєстрації 0108U004123), у межах якої автором з'ясовано прагматичні проблеми функціонування та запропоновано перспективи розвитку сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств в умовах економічних реформ.

Теоретичні розробки та рекомендації даного дослідження було використано при виконанні науково-дослідних тем Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет», зокрема: «Теоретико-методологічні аспекти управління ризиками суб'єктів господарювання в умовах глобалізації» (державний реєстраційний номер 0111U003660), де автором висвітлено концептуальні засади теорії і практики євроінтеграційної стратегії розвитку взаємовідносин промислових підприємств та комунального обслуговування; «Забезпечення стійкості економіки підприємств» (державний реєстраційний номер 0111U007977), зокрема при узагальненні вихідних методологічних підходів до формування теорії розвитку комунальної сфери; «Фінансові важелі стимулювання економічного розвитку України: основні напрями та методологія використання» (державний реєстраційний номер 0111U007978), де здобувачем розроблено методологічні положення щодо удосконалення управління суб'єктами господарювання в умовах комунального сервісно-виробничого обслуговування промислового сектору.

Мета та завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є наукове обґрунтування теоретико-концептуальних, методологічних та методико-прикладних засад забезпечення комунальних сервісно-виробничих потреб промислових

підприємств сферою послуг в умовах євроінтеграційних процесів національної економіки.

Досягнення поставленої мети дослідження зумовило необхідність визначення і вирішення таких завдань:

- визначити теоретичні основи організації взаємовідносин промислових підприємств зі сферою виробничого обслуговування та поглибити змістову характеристику категорій понятійно-категоріального апарату, зокрема «комунальне сервісно-виробниче обслуговування»;

- удосконалити класифікацію обслуговуючих підприємств за галузевим принципом та обслуговуваням контингентом;

- виокремити основні напрями розвитку взаємовідносин промислових підприємств з комунальною сферою;

- обґрунтувати концепцію інноваційного розвитку підприємств сфери комунальних послуг у взаємозв'язку їх взаємовідносин з підприємствами промисловості з метою забезпечення росту ефективності функціонування промислових підприємств;

- розвинути модель удосконалення управління суб'єктами господарювання в умовах комунального сервісно-виробничого обслуговування промислового сектору;

- виявити тенденції фінансового забезпечення розвитку сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств і систематизувати їх проблемні аспекти;

- визначити концептуальні засади і методичні положення з вибору методів фінансування розвитку сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств;

- удосконалити науково-методичний підхід до оцінювання рівня якості наданих комунальних послуг промисловим підприємствам з урахування інтересів як самих промислових споживачів, так і підприємств, що надають комунальні послуги;

- виробити концептуальні підходи до інтегрування менеджменту якості зі стратегічним менеджментом промислового підприємства з метою забезпечення задовільного рівня якості комунального сервісно-виробничого обслуговування;

- розробити й аргументувати підходи до вдосконалення процесу прогнозування та стратегії розвитку взаємовідносин між промисловими підприємствами та підприємствами сфери послуг;

- системно впорядкувати ключові елементи моделі організації взаємовідносин промислових підприємств зі сферою обслуговування для методологічного забезпечення рекомендацій з модернізації механізмів взаємовідносин між промисловими підприємствами та підприємствами сфери послуг;

- поглибити науково-теоретичні положення концепції маркетингу сервісно-виробничого обслуговування в умовах реалізації політики соціально-економічного розвитку промислового підприємства в територіальному контексті;

- розробити теоретико-концептуальну основу організаційно-економічного механізму комунального сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств у контексті реалізації їх євроінтеграційних напрямів розвитку.

Об'єктом дослідження є процеси формування напрямів комунального

сервісно-виробничого забезпечення розвитку промислових підприємств в умовах євроінтеграційних реформ.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні, інституційно-організаційні та прикладні засади управління розвитком взаємовідносин промислових підприємств з комунальною сферою.

Методи дослідження базуються на системному і діалектичному підходах до наукового пізнання управління промисловими підприємствами в умовах економічних реформ. Для досягнення поставленої мети і розв'язання сформульованих у дисертаційній роботі завдань використано сукупність принципів, прийомів наукового пізнання та дослідження, загальнотеоретичних і спеціальних методів. Основою дослідження слугував *діалектичний метод*, який дав змогу науково обґрунтувати й інтерпретувати довгострокові процеси розвитку економічних відносин у сфері комунального сервісно-виробничого забезпечення розвитку промислових підприємств, виявити стандартні та специфічні особливості в цих відносинах, виначити напрями їх розвитку (розділи 1-5). При дослідженні понятійного апарату та розробки концептуальних підходів до вирішення порушеної проблеми застосовувалися *методи наукової абстракції, індукції і дедукції, історичний та узагальнення* (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2); *методи діалектичної філософії, системного й структурного аналізу та класифікації* – для аналізу сервісно-виробничого забезпечення підприємств, визначення структурних елементів методології дослідження (підрозділи 1.3, 2.1–2.3). У процесі дослідження сучасних реалій забезпечення сервісно-виробничих потреб промислових підприємств, вивчення закономірностей і суперечностей їх розвитку використано *емпіричні методи*, а саме: *статистичні спостереження, порівняння, групування, статистичні методи збирання та обробки інформації та системно-структурного аналізу* (підрозділи 3.1-3.3). *Розрахунково-конструктивний метод* використовувався при розробленні пропозицій щодо використання організаційно-економічної моделі розвитку сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств (підрозділи 4.2, 4.3, 5.1, 5.3). *Графічний метод* використовувався для відображення теоретичного й методичного матеріалу дисертації (розділи 1-5). *Прийоми абстрактно-логічного методу* застосовані для теоретичних узагальнень і формування висновків.

Інформаційною основою дослідження слугувала існуюча нормативно-правова база, офіційні матеріали Державної служби статистики України, монографічні дослідження, матеріали міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій, дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених, опубліковані у спеціальних виданнях, власні дослідження автора.

Емпірична база досліджень формувалася на основі результатів особистих наукових досліджень автора або за участю у колективних дослідженнях, світовий та вітчизняний досвід у сфері комунального сервісно-виробничого забезпечення промислових підприємств.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у розв'язанні актуальної наукової проблеми – розроблення й обґрунтування концептуальних засад, комплексу теоретико-методологічних положень і практичних рекомендацій щодо формування напрямів комунального сервісно-виробничого забезпечення розвитку промислових підприємств в умовах економічних реформ. До найбільш значущих

наукових результатів, що містять наукову новизну, належать такі:

вперше:

– обґрунтовано напрями комунального сервісно-виробничого обслуговування, які базуються на комплексному підході до формування організаційно-економічного механізму та засад взаємозв'язку з промисловим виробництвом. У цьому зв'язку розкрито їх сутність та основні поняття у контексті послуг з електро-, водо-, тепlopостачання та водовідведення промисловості та іншим господарюючим суб'єктам, у результаті чого забезпечується постійна та безперебійна їх діяльність;

– розроблено комплексний теоретико-прагматичний підхід до формування концепції інноваційного розвитку підприємств у комунальному сервісно-виробничому контексті, що ґрунтується на організаційних, економічних, юридичних й технічних механізмах підвищення ефективності діяльності підприємств та авторському виокремленні етапів розробки концепції, зокрема: організаційно-підготовчий, аналітичний, розробка проекту концепції, узгодження і затвердження концепції, що дозволило сформулювати основи розвитку взаємовідносин підприємств промисловості та підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування і механізму його реалізації відповідно до євроінтеграційних вимог;

– запропоновано теоретико-концептуальну основу організаційно-економічного механізму комунального сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств у контексті реалізації їх євроінтеграційних напрямів розвитку, яка дозволила визначити класифікацію сервісно-обслуговуючих підприємств за галузевим принципом та обслуговуванням контингентом, виокремити чинники, засади та принципи організації взаємовідносин у процесі євроінтеграційної політики в умовах комунального сервісно-виробничого забезпечення промислових підприємств, виявити економічні, соціальні, екологічні ефекти діяльності підприємств, що дасть можливість підвищити ефективність управління промисловими підприємствами;

удосконалено:

– понятійний апарат дослідження процесів сервісно-виробничого забезпечення промислових підприємств, а саме уточнено економічний зміст поняття «комунальне сервісно-виробниче обслуговування» шляхом його трактування як сукупності майнових комплексів та майнових прав, які належать адміністративно-територіальній одиниці, які використовуються для забезпечення соціально-економічних потреб населення відповідної територіальної громади та промислових підприємств. Даний підхід, на противагу існуючим, характеризується такими двома визначальними ознаками, як: прив'язаність до певної територіальної одиниці та тісний взаємозв'язок із забезпеченням соціально-економічних потреб населення і підприємств промисловості цієї територіальної одиниці;

– науково-методологічні підходи до класифікації обслуговуючих підприємств за галузевим принципом та обслуговуванням контингентом у посттоталітарний період у частині введення нового класифікаційного критерію, зокрема за галузевою належністю суб'єктів господарювання, що, на відміну від наявних підходів, дало можливість виокремити обслуговуючі підприємства житлово-комунального господарства; обслуговуючі підприємства «Укоопспілки» та зі збору і переробки вторинної сировини; обслуговуючі підприємства у медичній,

культурологічній, освітній, соціальній сферах; підприємства сфери побутового обслуговування, що дасть змогу більш повно охопити і систематизувати увесь спектр обслуговуючих підприємств;

– теоретико-методичні засади державно-приватного партнерства для фінансування сфери сервісного забезпечення розвитку промислових підприємств, які відрізняються тим, що враховують тенденції фінансового забезпечення розвитку сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств. Упровадження механізмів державно-приватного партнерства сприятиме адаптації господарства України до ринкових умов, залученню приватного сектора до ведення комунального господарства, реалізації інвестиційних проектів щодо модернізації підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування, підвищенню якості комунальних послуг і, як наслідок, покращення суспільного добробуту країни і повнішого задоволення комунальних потреб промислового підприємства;

– науково-методичний підхід до оцінювання рівня якості наданих комунальних послуг промисловим підприємствам з урахування інтересів як самих промислових споживачів, так і підприємств, що надають комунальні послуги, який, на противагу існуючим, враховує нормативну якість комунальних послуг та ефективність від отриманих комунальних послуг промисловим підприємством за період часу за укладеними договорами;

набули подальшого розвитку:

– удосконалена модель управління суб'єктами господарювання в умовах комунального сервісно-виробничого обслуговування промислового сектору, яка, на відміну від наявних, базується на використанні соціально-функціонального та диверсифікованого підходів. Це дало можливість обґрунтувати доцільність використання функціонального підходу, що передбачає залучення громади до самоврядного управління (шляхом формування «громадівської» інфраструктури та безпосереднього впливу на організацію надання життєво важливих послуг); удосконалення системи управління підприємств, що здійснюють комунальне сервісно-виробниче забезпечення промислового сектору; встановлення організаційно-економічних зв'язків щодо управління комунальними об'єктами, розроблення та реалізацію спільних проектів на базі об'єктів комунальної власності («міжкомунальна» кооперація тощо);

– концептуальні підходи до інтегрування менеджменту якості зі стратегічним менеджментом промислового підприємства з метою забезпечення задовільного рівня якості комунального сервісно-виробничого обслуговування, які відрізняються схематичним представленням з виокремленням забезпечуючих та підтримуючих процесів. Даний підхід дасть змогу досягнути підвищення рівня ефективності функціонування сфери комунального сервісно-виробничого забезпечення розвитку промислових підприємств;

– науково-теоретичні положення концепції маркетингу сервісно-виробничого обслуговування в умовах реалізації політики соціально-економічного розвитку підприємства в територіальному контексті, що, на відміну від інших, передбачає виокремлення шести етапів здійснення маркетингових досліджень підприємств. Це дасть можливість забезпечити економічний і соціальний ефект заходів маркетингових досліджень, спрямованих на розвиток промислових підприємств;

– науково-методологічні підходи до вдосконалення процесу прогнозування та стратегії розвитку взаємовідносин між промисловими підприємствами та підприємствами сфери послуг, що відрізняються визначенням принципів стратегічного планування розвитку взаємовідносин промислових підприємств та комунального обслуговування у частині європейського інтегрування. Обґрунтовані принципи дають змогу об'єктивно визначити пріоритетні напрями вдосконалення процесу формування стратегічного бачення та системи цілей розвитку взаємовідносин промислових підприємств і підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування;

– ідентифікація ключових елементів моделі організації взаємовідносин промислових підприємств зі сферою обслуговування, котрі на відміну від існуючих, враховують передумови, чинники та принципи організації взаємовідносин у процесі визначення напрямів комунального сервісно-виробничого забезпечення в умовах реалізації євроінтеграційної політики промислових підприємств. Такий підхід дозволяє сформулювати та візуально представити взаємозв'язок промисловості з комунальними підприємствами для методологічного забезпечення рекомендацій з модернізації механізмів взаємовідносин між промисловими підприємствами та підприємствами сфери послуг.

Практичне значення одержаних результатів полягає у широких можливостях використання розробок для організації сервісного забезпечення розвитку промислових підприємств. Теоретико-методологічні положення, концептуальні висновки й практичні рекомендації забезпечують подальший розвиток економічної науки і є науковим підґрунтям для розробки прикладних аспектів у діяльності підприємств сервісно-виробничого обслуговування. Так, зокрема, наукові розробки щодо розроблення і реалізації концепції інноваційного розвитку в контексті комунального сервісно-виробничого обслуговування, спрямованої на підвищення результативності функціонування підприємства, а також якості, доступності і цінової конкурентоспроможності послуг апробовані та прийняті до використання у ПАТ «Славутський солодовий завод» (довідка від 27.04.2016 № 104). Окремі положення дисертаційної роботи здобувача використані для формування та впровадження стратегії розвитку взаємовідносин ТЗОВ «Герно-Граф» з підприємствами комунального сервісно-виробничого обслуговування (довідка від 06.05.2016 № 27/1). Окрім того пропозиції автора враховано при формуванні політики розвитку ПрАТ «Гоцанський завод продовольчих товарів» в контексті задоволення комунальних сервісно-виробничих потреб, а також, пропозиції щодо оцінювання якості отриманих комунальних послуг та її впливу на безперебійний процес виробництва та якість кінцевої продукції (довідка від 27.05.2016 № 25).

Результати та рекомендації дисертаційної роботи щодо формування ефективних механізмів функціонування промислових підприємств у контексті комунального сервісно-виробничого обслуговування; організації ефективного управління в сфері виробництва й надання комунальних послуг; поглиблення демонополізації у сфері комунального забезпечення промислових підприємств; створення конкурентного середовища на ринку комунальних послуг; технічного переоснащення підприємств, наближення до вимог Європейського Союзу пропонувані до використання енергетичних і матеріальних ресурсів, виробництва

комунальних послуг використані Департаментом економічного розвитку і торгівлі Рівненської обласної державної адміністрації (довідка від 07.04.2016 № 01/1-319), Млиннівською районною державною адміністрацією Рівненської області (довідка від 27.04.2016 № 2-27/1427) та враховані при підготовці стратегії розвитку Рівненської області на період до 2020 року (довідка від 07.04.2016 № 01/1-319).

Основні результати теоретичного та методичного характеру використовуються при формуванні навчально-методичної бази Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя та у навчальному процесі при викладанні дисциплін: «Економіка інноваційного підприємства», «Ресурсне забезпечення інноваційної діяльності підприємств» (довідка від 07.06.2016 № 2/28-1719), Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет» при викладанні дисциплін «Економіка підприємства», «Управління потенціалом підприємства», «Потенціал та розвиток підприємства» (довідка від 12.02.2016 № Р-5 711/16), Черкаського державного технологічного університету при викладанні навчальних дисциплін: «Економіка підприємства», «Управління потенціалом підприємства», «Стратегічне управління підприємством», «Економіка та організація діяльності об'єднань підприємств» (довідка від 18.04.2016 № 634/01-10.02).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою роботою, у якій автором запропоновано та обґрунтовано напрями комунального сервісно-виробничого забезпечення розвитку промислових підприємств України та організаційні засади їх взаємовідносин з підприємствами комунального сервісно-виробничого обслуговування в умовах економічних реформ. Наукові узагальнення, результати, висновки і пропозиції, які виносяться на захист, отримані автором особисто та викладені в опублікованих працях.

Апробація результатів дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації наукової роботи є підсумком особистих наукових досліджень у галузі забезпечення розвитку промислових підприємств комунальним сервісно-виробничим обслуговуванням. Результати дослідження доповідалися та були схвалені на міжнародних, всеукраїнських та регіональних науково-практичних конференціях, круглих столах і семінарах, зокрема: «Перспективи сталого розвитку економіки: національний та регіональний аспекти» (м. Дніпропетровськ, 3-4 квітня 2015 р.), «Механізм та технології управління економічними системами за умов інтеграційних процесів» (м. Одеса, 17-18 квітня 2015 р.), «Теорія і практика раціонального використання ресурсного потенціалу країни» (м. Чернівці, 15-16 листопада 2012 р.), «Сталий розвиток підприємств, регіонів, країн в сучасних ринкових та політичних умовах» (м. Дніпропетровськ, 19-20 листопада 2015 р.), «Інноваційна інфраструктура України: стан та аналіз умов розвитку» (м. Одеса, 20-21 листопада 2015 р.), «Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку: регіональні особливості та світові тенденції» (м. Одеса, 27-28 листопада 2015 р.), «Актуальні проблеми і перспективи розвитку економіки в умовах глобальної нестабільності» (м. Кременчуг, 10-12 грудня 2015 р.), «Методичні та практичні підходи до вдосконалення результативності політики економічного зростання» (м. Київ, 25-26 грудня 2015 р.), «Wykształcenie I nacja bez granic – 2015» (m. Przemysl, 07-15 grudnia 2015 roku), «Věda a vznik – 2015» (Praha, 22-30 december 2015 roku), «Перспективи розвитку національної економіки» (м. Запоріжжя, 12-13 лютого 2016 р.), «Економіка в контексті інноваційного розвитку: стан та

перспективи» (м. Ужгород, 12-13 лютого 2016 р.), «Фінансові інструменти просторово-територіального розвитку» (м. Черкаси, 22-23 березня 2016 р.), «Інноваційні засади управління підприємствами в умовах сталого розвитку» (м. Тернопіль, 25 березня 2016 р.), «Регіональні проблеми розвитку територіальних систем: теорія, практика, перспективи» (м. Ужгород, 15-16 квітня 2016 р.).

Публікації. Основні наукові положення, висновки і результати дослідження опубліковано в 41 науковій праці, у тому числі: 1 одноосібна монографія, 2 колективних монографії, 13 публікацій у наукових фахових виданнях України обсягом 7,4 друк. арк., 11 у наукових зарубіжних періодичних виданнях або виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз обсягом 6,3 друк. арк., з них 6 одночасно належать до наукових фахових видань України, 14 публікацій за матеріалами міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій обсягом 3,5 друк. арк.. Загальний обсяг публікацій становить 114,34 друк. арк., з яких 41,66 друк. арк. належать особисто автору.

Структура і обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота викладена на 491 сторінці машинописного тексту, з них 380 сторінок займає основний текст і містить 20 таблиць та 64 рисунки, (32 сторінки – рисунки і таблиці, які повністю займають площу аркушу). Список використаних джерел налічує 349 найменувань і викладено на 40 сторінках, 20 додатків розміщено на 37 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі «**Теоретико-прикладні та організаційні засади організації взаємовідносин промислових підприємств зі сферою виробничого обслуговування**» досліджено особливості функціонування підприємств сфери послуг, сформовано характеристику стану забезпечення сервісно-виробничих потреб промислових підприємств сферою послуг, оцінено прогресивний досвід організації сервісно-виробничого обслуговування.

Соціально-економічний розвиток будь-якої країни виправдано характеризується показниками, що відображають економічні здобутки, отримані на базі ефективного функціонування промислових підприємств та соціального рівня життя населення. Це, в свою чергу, значною мірою залежить від розвитку сфери послуг. Визначено, що сфера функціонування сучасних промислових підприємств є багаторівневою системою, діяльність яких спрямована на отримання прибутку в результаті вирішення завдань економічного та соціального розвитку, включаючи забезпечення задоволення потреб суспільства у різних продуктах та послугах належної якості. При цьому в процесі господарської діяльності споживачами послуг стають не тільки фізичні особи, а й підприємства, які без сервісного обслуговування виробничого процесу не в змозі вести свою діяльність.

Аналіз різних підходів учених до формування поняття сфери послуг дав змогу визначити, що під сферою послуг і зокрема комунальним сервісно-виробничим обслуговуванням необхідно розуміти взаємовідносини між суб'єктами господарювання, сукупність видів діяльності, результатом яких є продукція, роботи і послуги, що надаються господарським одиницям усіх секторів економіки (нефінансовим і фінансовим корпораціям, сектору загального державного

управління, домашнім господарствам, комерційним та некомерційним організаціям) і таким чином беруть участь у процесах матеріального виробництва, або індивідуального чи групового споживання, пов'язаного з формуванням, забезпеченням умов життєдіяльності як людини, так і господарюючого суб'єкта зокрема. У дисертації констатовано, що фактори, які сприяють стрімкому розвитку сфери послуг, доцільно розглядати з двох позицій: 1) з точки зору розвитку матеріального виробництва; 2) з точки зору змін, що відбулися в економічній поведінці підприємства. Саме тому уточнено, що комунальні послуги, незважаючи на формальну схожість з приватними товарами, за своєю сутністю також являють собою суспільні блага. Доведено, що комунальні послуги відіграють важливе значення у життєзабезпеченні промислового підприємства. Окрім того, одні й ті ж послуги одночасно виконують як соціальні, так і відтворюючі функції по відношенню до підприємства та людини.

Оцінюючи особливості і місце комунальних послуг у виробничому процесі та функціональне призначення підприємств, що їх надають, зрозумілим є те, що їх діяльність тісно зв'язана з промисловістю і є одним із життєзабезпечуючих факторів функціонування і розвитку підприємств промисловості. Тобто, в сучасних умовах жодне промислове підприємство, не може обійтись без послуг з водопостачання, водовідведення, санітарної очистки, озеленення та благоустрою території підприємства, ремонту внутрігосподарських транспортних шляхів, ремонту комунікацій, переробки вторинної сировини, електро- та газопостачання. Звичайно, якщо говорити про електро- та газопостачання, то переважна більшість підприємств користується послугами сторонніх організацій (так званих природних монополій). Якщо ж говорити про послуги, наприклад, з водопостачання, водовідведення, то на промислових підприємствах є або власні системи водопостачання, або воду сюди подають комунальні водопроводи. У цілому можна зауважити, що сучасні підприємства, виходячи з фінансових, територіальних та інших можливостей можуть організовувати та обслуговувати виробничий процес самостійно, а можуть користуватись послугами сторонніх організацій.

Ступінь розвитку комунального господарства визначається чисельністю населення, а також її зростанням, що, своєю чергою, залежать від темпів розвитку промисловості. Усе це свідчить про те, що безпосередньо сама діяльність підприємств комунального господарства забезпечує нормальну безперебійну роботу промислових підприємств. У процесі дослідження з'ясовано, що, виходячи з важливості послуг, які надаються промисловості, підприємства комунального господарства в процесі (умовах) взаємодії з виробничими процесами промислових підприємств можна віднести до підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування. У результаті дослідження сформульовано поняття підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування, як підприємств, які надають послуги з водопостачання, водовідведення, санітарної очистки, озеленення та благоустрою території підприємства, ремонту внутрігосподарських транспортних шляхів, ремонту комунікацій, переробки вторинної сировини, електро- та газопостачання промисловості та іншим господарюючим суб'єктам у результаті чого забезпечується постійна та безперебійна їх діяльність.

Системне впорядкування взаємозалежних і взаємообумовлених елементів побутового обслуговування промислових підприємств дало змогу детальніше

пізнати глибинну сутність підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування та визначити пріоритети і напрями розвитку функціонування промислових підприємств. З метою системного впорядкування та структурування обслуговуючих підприємств удосконалено їх класифікацію за галузевим принципом та обслуговуваним контингентом. При цьому зроблено акцент як на науковому, так і на практичному значенні запропонованої класифікації у діяльності промислових підприємств (рис. 1).

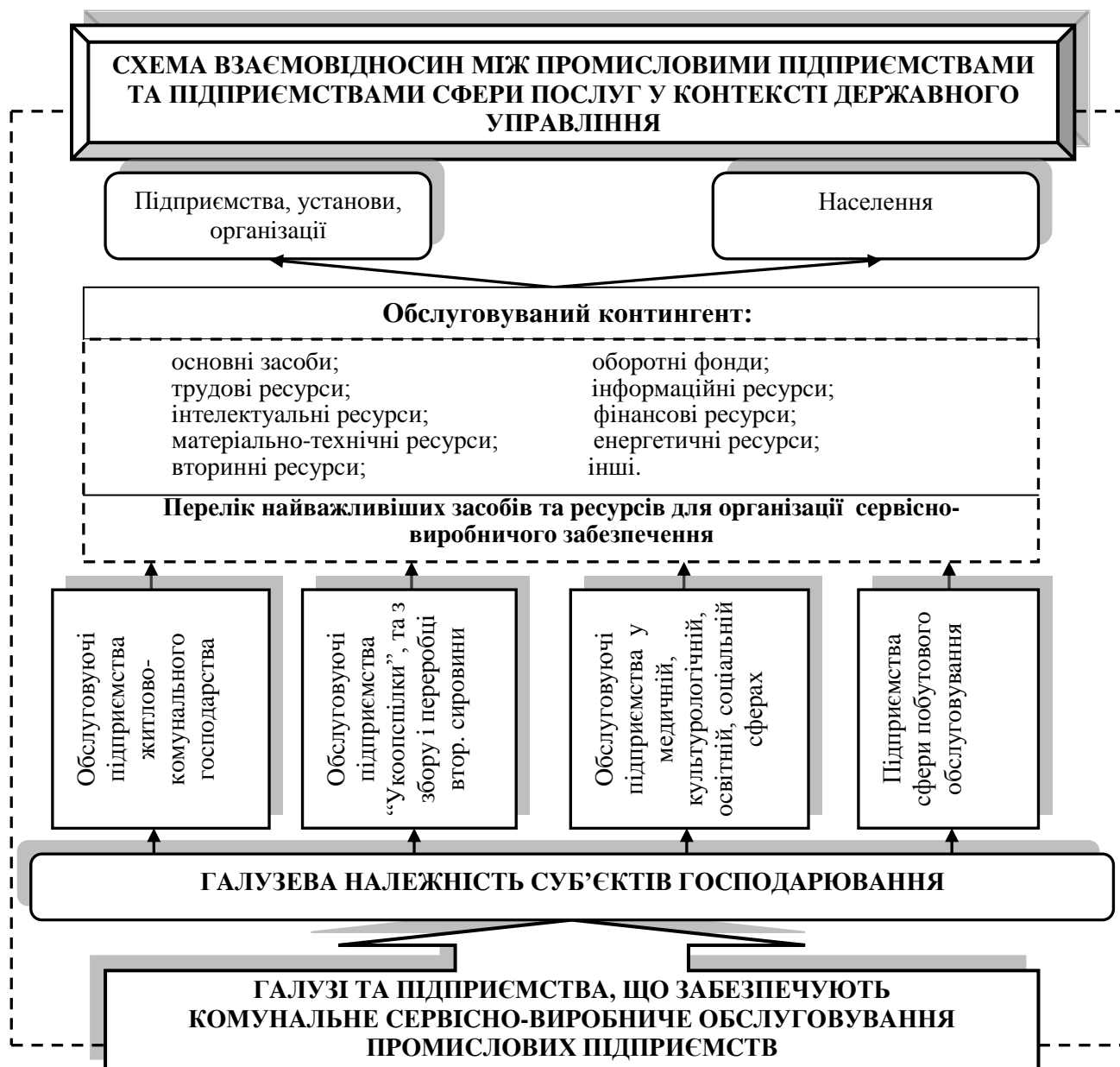

Рис. 1. Класифікація обслуговуючих підприємств за галузевим принципом та обслуговуваним контингентом

У контексті вивчення теоретико-методологічних основ забезпечення сервісно-виробничих потреб промислових підприємств сферою послуг досліджено його еволюційно-історичний розвиток, у результаті чого виокремлено п'ять етапів (I етап – 1990–1993 рр., II етап – 1994–1996 рр., III етап – 1997–2003 рр., IV етап – 2004–2011 рр., V етап – 2012 – дотепер), на кожному з яких виявлено позитивні тенденції і

певні недоліки. Дослідження теоретико-прикладних та організаційних засад забезпечення сервісно-виробничих потреб промислових підприємств сферою послуг з урахуванням історичного та сучасного вітчизняного досвіду дало можливість оцінити внесок учених у розв'язання проблем функціонування промислових підприємств та виокремити теоретичні засади підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування, узагальнити концептуальні підходи та запропонувати власне трактування окремих понять категоріально-понятійного апарату.

Аргументовано, що недосконалість системи управління комунальним господарством, недостатні темпи реформування призвели до того, що промислові підприємства без належного комунального сервісно-виробничого обслуговування неспроможні ефективно працювати в ринкових умовах. При цьому доведено, що перехід економіки України до ринкових відносин європейського взірця потребує реформування та розвитку комунального господарства України з урахуванням досвіду накопиченого в інших державах світу.

Отримані результати дозволили виділити наступні напрями досягнення стабілізації стану і подальшого розвитку сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств: фінансове оздоровлення підприємств сервісно-виробничого обслуговування; зниження витрат і підвищення якості та доступності надання послуг сервісно-виробничого обслуговування, а також формування інвестиційної привабливості комунальної сфери; забезпечення державної підтримки процесу модернізації комунального комплексу.

У другому розділі **«Методологія дослідження комунального сервісно-виробничого забезпечення промислових підприємств в умовах євроінтеграційних економічних реформ»** розроблено концептуальні основи забезпечення інноваційного розвитку підприємств у сервісно-виробничому контексті сфери послуг, обґрунтовано економічну і соціальну євроінтеграційну стратегію розвитку взаємовідносин промислових підприємств та комунального обслуговування, визначено роль комунальної сервісно-виробничої сфери у розвитку промислових підприємств.

Сучасні тенденції розвитку економіки та нестабільні ринкові умови зумовлюють необхідність вибору напрямів інноваційного управління та формування підприємством економічно обґрунтованої інноваційної політики. За умов євроінтеграції для підвищення ефективності сфери послуг надзвичайно важливе значення належить активізації інноваційної діяльності, що може сприяти росту ефективності функціонування промислових підприємств, адже без цього неможливе формування прогресивних структурних зрушень, техніко-технологічне оновлення, забезпечення їх сталого розвитку. З метою вирішення цього завдання та забезпечення умов стійкості розвитку взаємовідносин промисловості та підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування запропоновано етапи формування та реалізації концепції інноваційного розвитку підприємств у сервісно-виробничому контексті сфери послуг, спрямованої на підвищення результативності функціонування даних підприємств, а також якості, доступності і цінової конкурентоспроможності послуг (рис. 2).

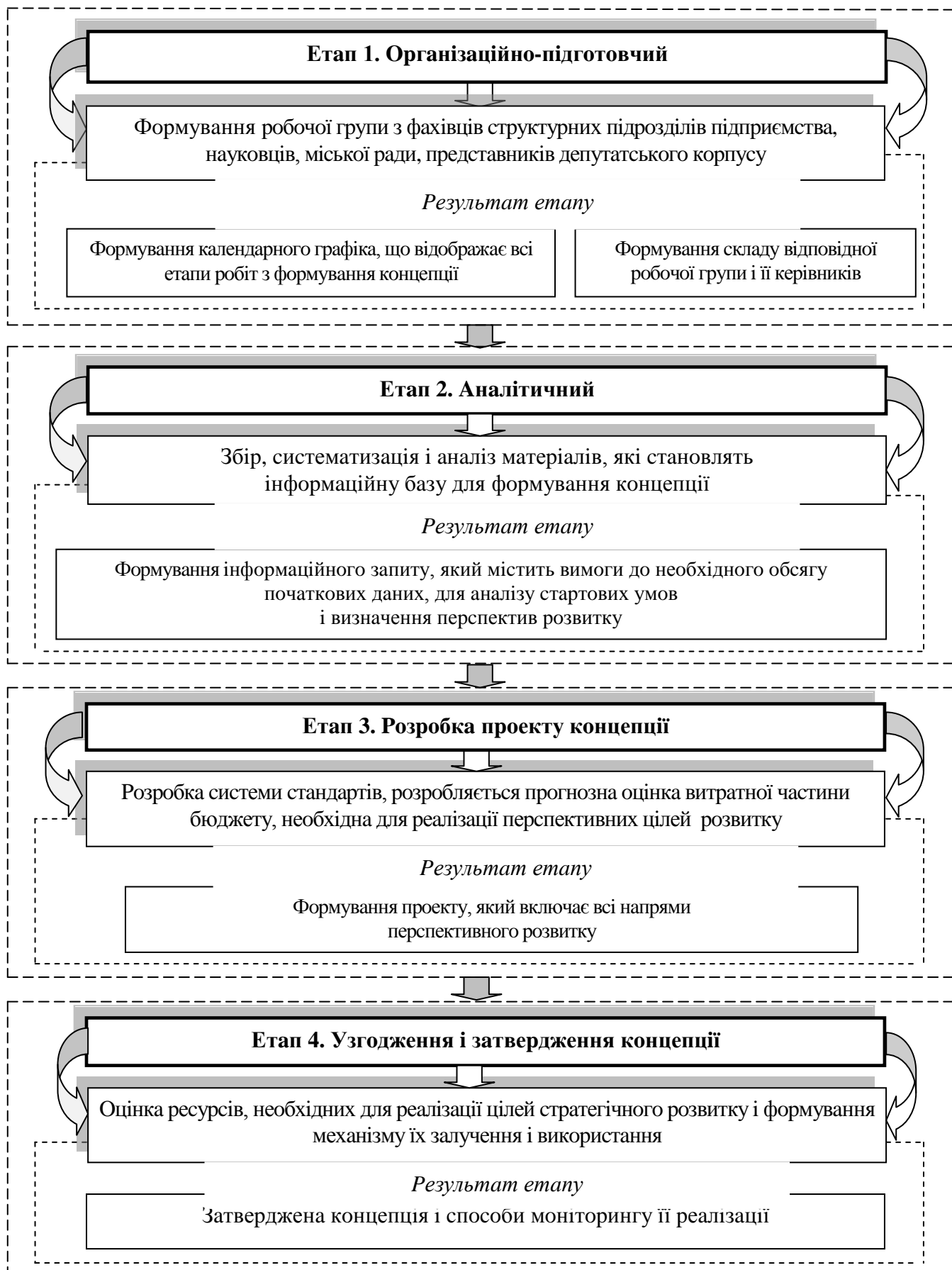

Рис. 2. Етапи розробки концепції інноваційного розвитку підприємств у сервісно-виробничому контексті сфери послуг

Реалізація концепції забезпечить підвищення ефективності та надійності функціонування підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування, забезпечення сталого розвитку для задоволення потреб промислових підприємств у комунальних послугах відповідно до встановлених нормативів і національних стандартів і забезпечити її інвестиційну привабливість. Для пізнання концепції та виявлення її специфіки застосовано основні напрацювання економічної науки, систематизація яких дала змогу сформувавши комплексний підхід для визначення методологічних підходів до дослідження інноваційного розвитку підприємств у сервісно-виробничому контексті (рис. 3).

Таким чином, можна стверджувати, що концептуальні напрями інноваційного розвитку підприємств включають комплекс положень економіко-організаційного забезпечення, а саме: економічні (ціноутворення, тарифи), правові (розмежування повноважень), організаційні (реорганізація, формування оптимальної структури), фінансові (бюджети, трансферти, кредити), інформаційні (комунікації, комп'ютерні технології), інвестиційно-інноваційні (ресурсозбереження), соціальні (баланс інтересів учасників).

Аргументовано, що ефективне функціонування промислових підприємств можливе лише за рахунок виваженої стратегії розвитку взаємовідносин промислових підприємств з підприємствами, що здійснюють комунальне сервісно-виробниче обслуговування з врахуванням євроінтеграційних умов розвитку економічних відносин. У процесі дослідження стратегії розвитку взаємовідносин промислових підприємств та підприємств сервісно-комунального обслуговування визначено чинники її розвитку. При цьому здійснено порівняльну характеристику стратегічного й оперативного управління в умовах комунального сервісно-виробничого обслуговування. Визначено, що основу стратегічного напрямку розвитку становить стратегічне планування. Адже воно сфокусоване на прийнятті оптимальних стратегічних рішень й охоплює широкий спектр питань і, ґрунтуючись на положеннях стратегічного маркетингу, дає можливість представити картину майбутнього розвитку надання послуг, перспективних проектів, кадрової і фінансової складових діяльності підприємства на плановій основі.

У межах запропонованої концепції стратегії розвитку взаємовідносин промислових підприємств та підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування виокремлено та систематизовано принципи стратегічного планування розвитку взаємовідносин промислових підприємств та комунального обслуговування, до яких віднесено: об'єктивність, цілепокладання, результативність, ефективність, пріоритетність, комплексність, компетентність, інформативність, спадкоємність, альтернативність, прозорість, ситуаційність.

Аргументовано, що не менш важливим етапом розробки стратегічного плану взаємовідносин промислових підприємств із комунальною сферою є оцінка та аналіз зовнішнього середовища, що дозволяє контролювати зовнішні чинники та умови для визначення можливих позитивних і негативних для підприємств результатів їх впливу.

Рис. 3. Методологічні підходи до дослідження інноваційного розвитку підприємств у сервісно-виробничому контексті

Концептуальний підхід до сформованої концепції полягає у тому, що найбільш загальні сторони діяльності промислових підприємств розглядаються та пізнаються безпосередньо через взаємозв'язок із комунальною сферою. Це забезпечує формування наукової бази для подальшого розвитку управління промисловими підприємствами у цій сфері та розробки комплексного методологічного підходу до вивчення підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування. Таким чином, проблеми комунального сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств набувають виключної актуальності і обумовлюють необхідність аналізу ефективності їх функціонування. Пріоритетні напрями розвитку комунального сервісно-виробничого забезпечення потребують відповідних підходів до оцінювання їх стану в контексті значущості для господарської діяльності промислових підприємств, можливостей їх ефективного взаємозв'язку в умовах національної економіки.

У третьому розділі «**Аналіз ефективності функціонування підприємств за якістю сервісно-виробничого обслуговування**» досліджено комплекс економіко-організаційних проблем сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств; здійснено оцінку ефективності координації взаємовідносин між виробничими підприємствами та сферою послуг; проведено аналіз фінансового забезпечення розвитку системи сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств.

Дослідження сучасного стану забезпечення сервісно-виробничих потреб промислових підприємств сферою послуг дало підстави стверджувати про наявність актуальних проблем, серед яких особливого значення набувають ті, що пов'язані з формуванням та розвитком комунального комплексу. Саме йому належить виступати матеріальною основою задоволення основних функціональних потреб промислових підприємств. В умовах євроінтеграційних напрямів розвитку національної економіки економічному розвитку та задоволенню потреб промислових підприємств аж ніяк не сприяє відсутність ініціативи та невміння управлінських кадрів застосувати, у напрямі формування програми комунального забезпечення, інноваційних управлінських технологій та переваг ринкових механізмів. Унаслідок цього знижується й можливість ефективного забезпечення промислових підприємств послугами належної якості.

При вирішенні глобальних питань з розвитку економічних систем у першу чергу береться до уваги стан основних засобів промислових підприємств різних галузей національної економіки, так як вважається, що саме вони формують основу конкурентоспроможної економіки держави і його стійкі позиції у міжнародному співтоваристві. В той же час, забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств формується на основі позиції підприємства на ринку, фінансового стану, рівня розвитку інноваційних технологій, забезпечення матеріально-технічними ресурсами, а також рівня забезпечення електро-, газо-, тепло-, водопостачання та водовідведення. Тобто з впевненістю можна стверджувати, що ефективне функціонування промислових підприємств, зокрема безперервний процес виробництва не можливий без наявності і ефективності використання різного роду ресурсів, але й послуг з водопостачання, водовідведення, санітарної

очистки, озеленення та благоустрою території підприємства, ремонту внутрігосподарських транспортних шляхів, ремонту комунікацій, переробки вторинної сировини, електро- та газопостачання. Тобто не можна залишати без уваги комунальний кластер економіки, який, певною мірою, забезпечує промисловість даними послугами. Звичайно в сучасних умовах велика кількість промислових підприємств, виходячи з фінансових, територіальних та інших можливостей, організовують та обслуговують виробничий процес самостійно, проте залишаються і ті, що не можуть обійтись без послуг спеціалізованих організацій.

У зв'язку з цим у роботі запропоновано модель удосконалення управління суб'єктами господарювання в умовах комунального сервісно-виробничого обслуговування промислового сектору, яка базується на використанні соціально-функціонального та диверсифікованого підходів (рис. 4)

Рис. 4. Модель управління суб'єктами господарювання в умовах комунального сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств

Як показує практика, більш традиційно при управлінні суб'єктами господарювання застосовується функціональний підхід, обумовлений усвідомленням самої природи комунальної власності, хоча вже сьогодні він потребує удосконалення та приведення у відповідність із вимогами сучасного етапу розвитку економічних відносин в Україні. Удосконалення застосування функціонального підходу полягає у: залученні громади до самоврядного управління (шляхом формування «громадівської» інфраструктури та безпосереднього впливу на організацію надання життєво важливих послуг); удосконалення функціонування підприємств, що здійснюють комунальне сервісно-виробниче забезпечення промислового сектору; встановленні організаційно-економічних зв'язків щодо управління комунальними об'єктами, розробці та реалізації спільних проектів на базі об'єктів комунальної власності («міжкомунальна» кооперація тощо).

Дослідження доводить, що структура споживання комунальних послуг як в Україні, так у м. Тернопіль є досить розгалуженою. З табл. 1 можна побачити, що загалом по Україні частка промислового сектору в споживанні комунальних сервісно-виробничих послуг є достатньо різноманітною. Так, зокрема споживання газу становить у середньому 22%, теплової енергії – 23%, а споживання води – в межах 0,3% від загальної кількості наданих послуг комунальними сервісно-виробничими підприємствами.

Таблиця 1

Окремі показники роботи підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування України та частка промислового сектору в структурі споживання комунальних послуг за 2011-2014 роки

Види послуг	2011р.	2012р.	2013р.	2014р.
Відпущено природного газу, млрд.м ³	46,21	44,14	41,56	34,65
у тому числі				
Спожито підприємствами промисловості та ін. господарюючими суб'єктами на виробничі та комунально-побутові потреби	10,07	9,83	9,16	7,68
Відсотків до підсумку, %	21,79	22,27	22,04	22,16
Спожито населенням	17,50	17,43	17,20	14,50
Відпущено теплової енергії, млн. Гкал	97,6	96,0	89,1	67,4
у тому числі				
Спожито підприємствами промисловості та ін. господарюючими суб'єктами на на виробничі та комунально-побутові потреби	22,6	21,9	20,6	15,4
Відсотків до підсумку, %	23,16	22,81	23,12	22,85
Спожито населенням	54,7	55,0	51,9	39,5
Втрати теплової енергії, млн.Гкал	13,5	13,8	13,2	9,9
Подано води у мережу, млрд.м ³	4,0	4,0	3,8	2,7
Очищено води на очисних спорудах, млрд.м ³	2,2	2,2	2,1	1,6
Відпущено води, млрд.м ³	2,9	2,8	2,7	1,9
у тому числі				
Спожито підприємствами промисловості та ін. господарюючими суб'єктами на на виробничі та комунально-побутові потреби	0,3	0,3	0,3	0,3
Відсотків до підсумку, %	1,03	1,07	1,11	1,58
Спожито населенням	1,5	1,4	1,4	1,1
Витік та невраховані витрати води, млрд.м ³	1,2	1,2	1,1	0,8

** Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Що стосується Тернопільської області, то вона використовує 0,7% енергоресурсів у загальному обсязі використання по Україні і по споживанню паливно-енергетичних ресурсів посідає 17 місце серед областей України.

Результати аналізу ефективності діяльності промислових підприємств та підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування свідчать про те, що їх кількість та чисельність зайнятих з року в рік зменшується за виключенням підприємств переробної промисловості (табл. 2). Зокрема, якщо у цілому розглядати промисловість, то чисельність підприємств у 2014 році в порівнянні з 2010 роком зменшилась на 5640 одиниць або на 11,8%. У переробній промисловості кількість підприємств за відповідний період зменшилась на 5340 одиниць або на 12,96%, а підприємств, що здійснюють послуги з водопостачання, водовідведення та поводження з відходами зменшилось на 313 одиниць або на 8,4%. Що стосується підприємств, котрі надають послуги з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, то їх кількість протягом 2010-2014 років навпаки зросла з 1256 до 1490 або на 18,6%.

Таблиця 2

Кількість підприємств, чисельність зайнятих на підприємствах промисловості та комунального сервісно-виробничого обслуговування в Україні, 2010-2014 рр.

	Роки	Кількість підприємств		Чисельність зайнятих працівників	
		одиниць	у % до підсумку	тис.осіб	у % до підсумку
Промисловість	2010	47827	100,0	3091,8	100,0
	2011	47479	100,0	3045,9	100,0
	2012	43356	100,0	3026,4	100,0
	2013	49130	100,0	2924,9	100,0
	2014	42187	100,0	2429,6	100,0
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	2010	1629	3,4	507,2	16,4
	2011	1560	3,3	488,0	16,0
	2012	1612	3,7	483,0	16,0
	2013	1918	3,9	474,5	16,2
	2014	1408	3,3	316,1	13,0
Переробна промисловість	2010	41218	86,2	1980,7	64,0
	2011	40713	85,7	1964,1	64,5
	2012	36767	84,8	1961,0	64,8
	2013	41399	84,3	1874,1	64,1
	2014	35878	85,1	1620,2	66,7
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	2010	1256	2,6	431,9	14,0
	2011	1313	2,8	427,0	14,0
	2012	1334	3,1	421,5	13,9
	2013	1723	3,5	417,0	14,3
	2014	1490	3,5	362,8	14,9
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	2010	3724	7,8	172,0	5,6
	2011	3893	8,2	166,8	5,5
	2012	3643	8,4	160,9	5,3
	2013	4090	8,3	159,3	5,4
	2014	3411	8,1	130,5	5,4

Дебіторська заборгованість у державі має тенденцію до зростання з 498079,0 млн. грн. у 2012 році до 595111,0 млн. грн. у 2014 році, тобто на 19,5%, що негативно впливає на показники діяльності. Зокрема, в Тернопільській області впродовж 2006-2008 років дебіторська заборгованість підприємств комунальної галузі перебувала на рівні 47 %. У 2009 році зросла до 78,2% і почала поступово зменшуватись. З 2012 року зафіксовано чергове зростання даного показника. Відтак, станом на 01.11.2014 дебіторська заборгованість підприємств комунальної галузі становила 58,8 млн. гривень.

Аналіз фінансових результатів, прибутку та рентабельності обслуговування (табл. 3) вказує на те, що якщо в цілому промислові підприємства ще до 2014 року працювали з додатнім рівнем прибутку і лише в 2014 році ситуація змінилась на протилежну. Тому, оцінюючи діяльність переробних підприємств, видно, що мінуси вони почали отримувати ще в 2012 році.

Таблиця 3

Фінансові результати до оподаткування на підприємствах промисловості та комунального сервісно-виробничого обслуговування в Україні, 2010-2014 рр.

(млн.грн.)

	Роки	Фінансовий результат (сальдо)	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
			у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат
Промисловість	2010	31221,1	58,7	68933,1	41,3	37712,0
	2011	58662,3	62,6	106688,2	37,4	48025,9
	2012	21353,4	62,4	86504,1	37,6	65150,7
	2013	13698,3	63,3	81336,9	36,7	67638,6
	2014	-166414,0	63,3	76253,3	36,7	242667,3
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	2010	24265,9	47,8	26998,6	52,2	2732,7
	2011	30260,7	50,9	39776,7	49,1	9516,0
	2012	15698,3	49,3	25672,4	50,7	9974,1
	2013	15838,1	53,7	28035,5	46,3	12197,4
	2014	-4764,7	52,2	26713,8	47,8	31478,5
Переробна промисловість	2010	5304,9	60,6	33784,7	39,4	28479,8
	2011	17133,6	64,5	49035,0	35,5	31901,4
	2012	-1842,4	64,1	45808,2	35,9	47650,6
	2013	-1897,2	65,2	38217,6	34,8	40114,8
	2014	-135282,9	65,2	44108,8	34,8	179391,7
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	2010	3191,9	42,4	7795,8	57,6	4603,9
	2011	13161,5	49,8	17562,4	50,2	4400,9
	2012	7570,5	52,7	13853,6	47,3	6283,1
	2013	1264,1	44,3	14561,7	55,7	13297,6
	2014	-24175,5	51,3	4948,7	48,7	29124,2
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	2010	-1541,6	47,8	354,0	52,2	1895,6
	2011	-1893,5	51,7	314,1	48,3	2207,6
	2012	-73,0	54,8	1169,9	45,2	1242,9
	2013	-1506,7	56,5	522,1	43,5	2028,8

А от підприємства, що забезпечують водопостачання та водовідведення промисловим підприємствам протягом уже багатьох років працюють з мінусовим значенням. Це звичайно унеможлиблює залучення інвестицій у дану галузь, оновлення матеріально-технічної бази, впровадження інновацій, що, своєю чергою, не сприяє покращенню якості забезпечення комунальними послугами промислового сектору.

У цілому дослідження показують, що до основних проблем функціонування підприємств у контексті комунального сервісно-виробничого обслуговування відносяться: недосконала структура управління і необхідність оптимізації чисельного складу працівників, зайнятих у виробництві і управлінні; зношеність основних засобів підприємств, що обумовлює недосконалість технології виробництва послуг, високі питомі витрати матеріальних і енергетичних ресурсів, які у 2-3 рази перевищують аналогічні показники розвинених країн світу; високі питомі витрати матеріальних і енергетичних ресурсів, використовуваних підприємствами при забезпеченні комунальними послугами.

Ефективним заходом у напрямі вирішення цих проблем є впровадження енергозберігаючих заходів, а також проведення на підприємствах об'єктивного аналізу постатейних витрат кошторису впродовж усього звітного періоду. Забезпечення реалізації окремих пріоритетних напрямів стратегії розвитку можливе шляхом реалізації державних цільових програм розвитку окремих територій та сфер економічної діяльності, що будуть спрямовані на цільове розв'язання системних проблем.

У четвертому розділі **«Модернізація підприємств сфери послуг як напрям покращення функціонування промислових суб'єктів господарювання»** висвітлено та систематизовано досвід організації фінансування розвитку сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств на основі державно-приватного партнерства; досліджено та обґрунтовано напрями підвищення якості та ефективності послуг як фактора стабілізації виробництва та підвищенні його конкурентоспроможності; наведено перспективи економічного розвитку взаємовідносин промислових підприємств та сфери послуг.

Констатовано, що в сучасних євроінтеграційних умовах економічному розвитку та задоволенню потреб промислових підприємств не сприяють відсутність ініціативи та невміння органів місцевого самоврядування застосувати в інтересах територіальної громади переваг ринкових механізмів. Основними причинами, які обумовлюють збитковість підприємств, є недосконалість тарифної політики, низька платіжна дисципліна, зношеність основних засобів підприємств галузі, високі питомі витрати матеріальних і енергетичних ресурсів.

Існуючий стан матеріально-технічної бази підприємств у контексті комунального сервісно-виробничого обслуговування вимагає залучення значних обсягів фінансування не тільки для розширеного відтворення, але і для простого відновлення інженерних мереж і комунікацій, а ефективність управління комунальним сервісно-виробничим обслуговуванням підприємств істотно знижується через нестачу кваліфікованих, досвідчених кадрів, здатних працювати в умовах, що постійно змінюються.

Встановлено, що можливим шляхом відновлення і розвитку сфери комунального сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств є співпраця держави та бізнесу в формах державно-приватного партнерства. Впровадження механізмів державно-приватного партнерства для фінансування сфери сервісного забезпечення розвитку промислових підприємств сприятиме адаптації господарства України до ринкових умов, залученню приватного сектора до ведення комунального господарства, реалізації інвестиційних проектів щодо модернізації підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування, підвищенню якості комунальних послуг і як наслідок покращення суспільного добробуту країни і повнішого задоволення комунальних потреб промислового підприємства. Важливим напрямом при цьому є поглиблення демонополізації комунального господарства, створення конкурентного середовища на ринку комунальних послуг.

З точки зору підвищення ефективності фінансового забезпечення комунального господарства констатовано, що особливу актуальність в сучасних умовах господарювання набуває французька модель, яка передбачає залучення у комунальну власність приватного капіталу через застосування наступних форм: контракт на виконання робіт, контракт на управління підприємством, приватизація, оренда/лізинг, концесія. Тобто механізм державно-приватного партнерства може розглядатись як альтернатива приватизації, оскільки об'єкти ДПП (державно-приватне партнерство) не передаються у власність приватному партнеру, існує розподіл ризиків між приватним партнером і державою стосовно функціонування відповідного об'єкта інфраструктури та послуг, що надаються, при цьому досягається суттєве покращення об'єкта за рахунок залучення приватних інвестицій і спільного управління.

Позитивний ефект при інноваційному підході до вдосконалення інфраструктури комунального сектору економіки (рис. 5) проявиться шляхом: скорочення витрат на надання послуг; активізація інвестиційної діяльності; ефективне управління майном; використання досвіду приватних компаній; оптимізація розподілу ризиків; стимулювання підприємницького мислення; рівний діалог між владою та бізнесом; збереження та створення робочих місць; підвищення якості виконуваних робіт; збільшення надходжень як до місцевого та державного бюджетів, так і для промислових підприємств та приватного бізнесу через: залучення бюджетних коштів до проекту; доступ до раніше закритих сфер комунального господарства; розширення можливостей отримання пільгових кредитів під державні гарантії від міжнародних та вітчизняних фінансових установ на довгий термін; оптимізація розподілів ризиків проекту.

Отже, державно-приватне партнерство зводиться до того, що не держава приєднується до проектів бізнесу, а, навпаки, держава запрошує бізнес взяти участь у реалізації проектів щодо розвитку сфери комунального сервісно-виробничого обслуговування. Звичайно для цього, необхідно запровадити відповідний механізм для розв'язання проблеми недостатнього фінансування комунальних підприємств і зменшити соціально-економічне напруження, викликане постійним зростанням тарифів при одночасному зниженні якості й надійності надання послуг.

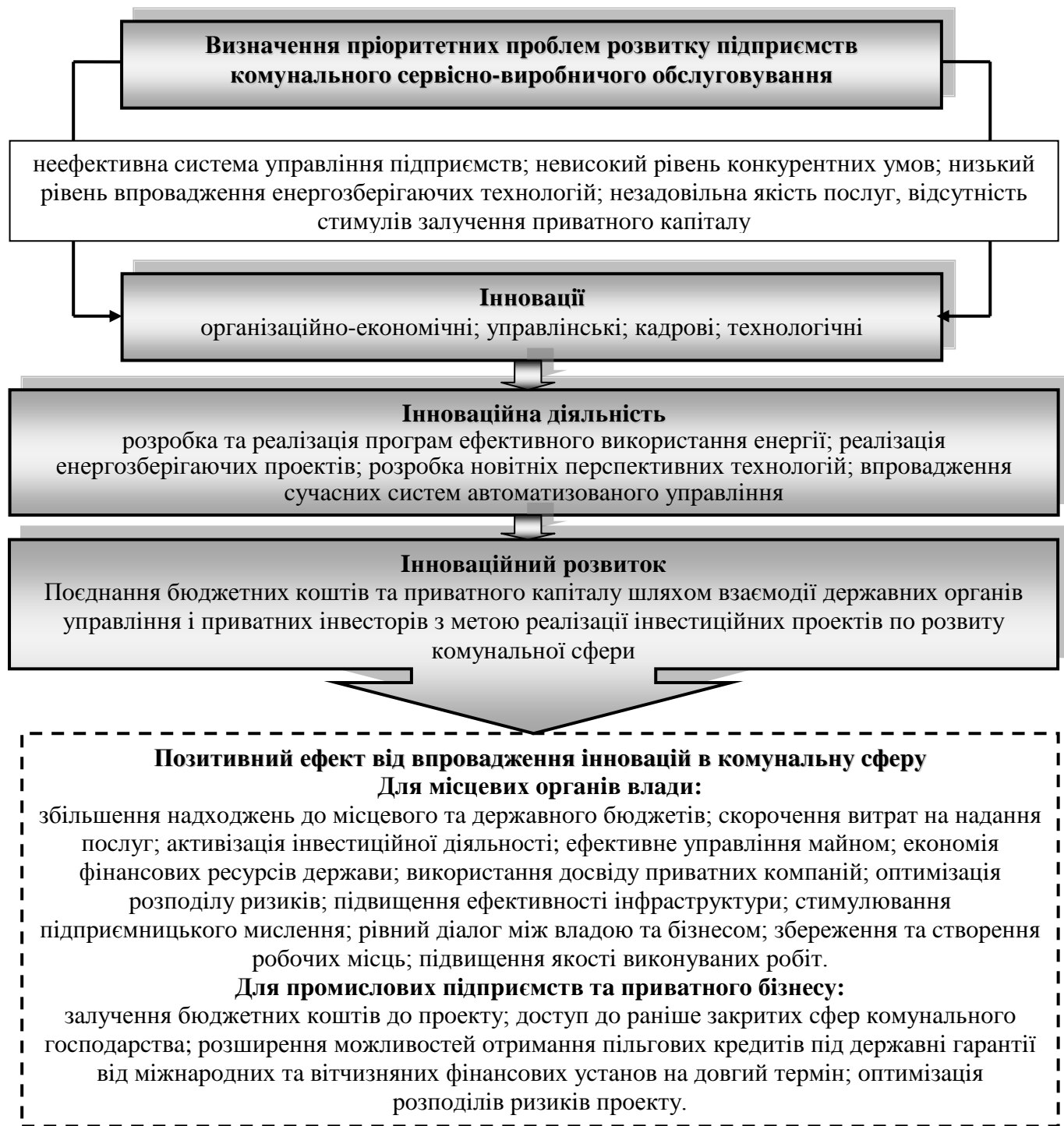

Рис. 5. Інноваційні підходи до вдосконалення інфраструктури комунального сектору економіки, в сферу якого підпадають промислові підприємства

Разом із тим, дослідження вказує на те, що важливою умовою для ефективного функціонування промислових підприємств є наявність таких комунальних послуг, характеристики яких задовольняли б їх потреби та очікування. Ці потреби та очікування відображаються у технічних умовах на послуги і зазвичай вважаються вимогами споживачів. Встановлено, що для промислових підприємств до комунальних послуг такими вимогами, а, отже показниками якості, можуть бути наступні: безперебійність надання послуг; відповідність наданих послуг нормативним показникам (жорсткість води, тиск води у мережах, температура

підігріву води, температура повітря в приміщеннях і т. д.); частота аварійних ситуацій у сфері надання послуг; терміни усунення аварійних ситуацій; дотримання графіків і термінів проведення планово-попереджувальних ремонтів; оперативність реагування на претензії та скарги. Нажаль, у багатьох випадках виникають протиріччя між уявленнями менеджменту якості комунальних послуг і вимогами до якості послуг зафіксованих у нормативних документах, правилах і порядках.

Доведено, що для усунення протиріччя щодо уявлення менеджерів про якість комунальних послуг та трансформацією цього подання у нормативних документах підприємствам необхідно здійснити всі заходи з впровадження (інтеграції) процесів менеджменту якості в їх стратегічний менеджмент згідно запропонованої схеми, представленій на рис. 6. При цьому, в якості підтримуючих процесів повинні виступити: впровадження інновацій, управління ризиками, залучення інвестицій, оцінка якості комунальних послуг, моніторинг системи менеджменту підприємства, виправлення невідповідностей.

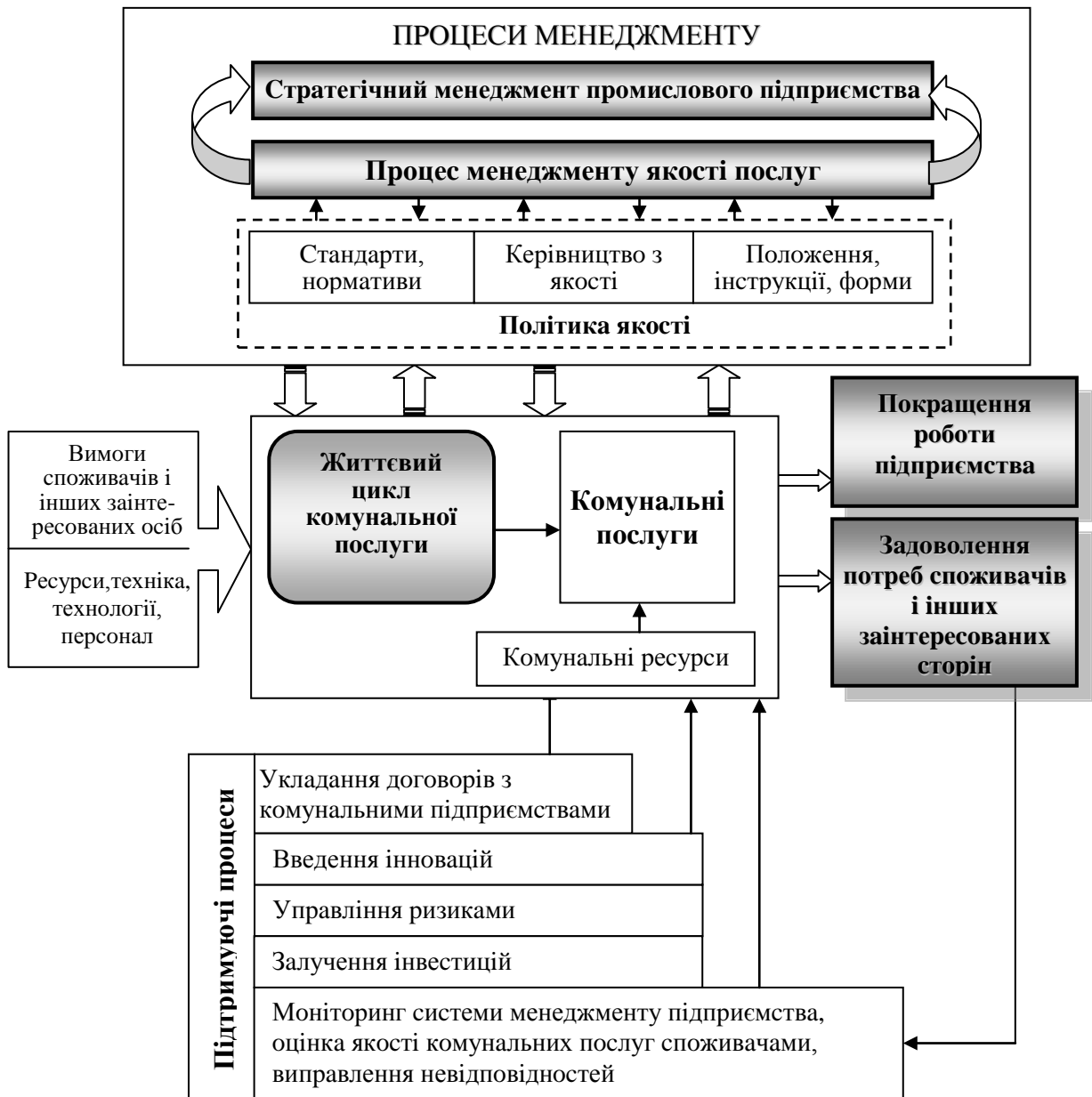

Рис. 6. Схема інтеграції менеджменту якості зі стратегічним менеджментом промислового підприємства в комунальному сервісно-виробничому обслуговуванні

Важливим елементом при дослідженні задоволеності комунальними послугами необхідно враховувати як інтереси самих промислових споживачів, так і підприємств, що надають комунальні послуги. Інтереси промислових споживачів комунальних послуг можна представити наступним чином:

$$K_{\text{факт}i} = \frac{Ц_i}{C_i}, \quad (1)$$

де $K_{\text{факт}i}$ – якість наданих комунальних послуг по i -му постачальнику; $Ц_i$ – ціна, яку готовий заплатити промисловий споживач за комунальні послуги по i -му об'єкту (визначається виходячи з потреб їх придбання і сукупності пропонованих параметрів якості); C_i – фактична вартість комунальних послуг для споживача по i -му об'єкту. При цьому повинна виконуватися умова:

$$K_{\text{факт}i} \geq H, \quad (2)$$

де H – нормативна якість комунальних послуг, параметри якої закріплені в чинному законодавстві і додатково відображені в договорі на постачання комунальної послуги для промислового підприємства.

При цьому інтереси промислового підприємства, що отримує комунальні послуги в довгостроковому періоді мають вигляд цільової функції:

$$E = \sum_{i=1}^n (NC_i - NS_i) \rightarrow \min, \quad (3)$$

де E – ефективність від отриманих комунальних послуг промисловим підприємством за період часу за укладеними договорами; NC_i – частка витрат на отримання комунальних послуг від i -го постачальника в загальному обсязі витрат промислового підприємства; NS_i – частка витрат на комунальні послуги від i -го постачальника віднесена на собівартість реалізованої продукції; i – номер підприємства, що надає комунальні послуги, $i = (1, n)$; n – кількість підприємств, що надають комунальні послуги.

У короткостроковому періоді для промислового підприємства важливим є аналіз показника ефективності взаємовідносин з підприємствами, що надають комунальні сервісно-виробничі послуги (R_i), що розраховується наступним чином:

$$R_i = \frac{\Pi_i}{C_i(S_i)} \times 100\%, \quad (4)$$

де Π_i – прибуток, отриманий промисловим підприємством у результаті отримання якісної комунальної послуги по i -му контракту, що забезпечила стабільність виробничого процесу; C_i – витрати на отримання комунальних послуг від i -го постачальника в загальному обсязі витрат промислового підприємства; S_i – витрати на отримання комунальних послуг від i -го постачальника віднесені на собівартість реалізованої продукції.

У роботі визначено передумови, чинники та принципи організації

взаємовідносин у процесі формування напрями комунального сервісно-виробничого забезпечення розвитку промислових підприємств в умовах реалізації євроінтеграційної політики (рис. 7). Зокрема, на основі визначення чинників, що гальмують розвиток євроінтеграційних заходів у сфері взаємовідносин промислових підприємств та сферою послуг є врахування якісних характеристик засобів і ресурсів, механізмів та інструментарію економічної мотивації євроінтеграційних процесів. В умовах підприємств у роботі визначено, що реалізація євроінтеграційної політики з зазначеної проблематики повинна здійснюватись у відповідності з наступними етапами: виявлення проблем; визначення мети; формування завдань сфери впливу; визначення функцій; вироблення рішень.

Рис. 7. Визначення передумов, чинників та принципів ефективною євроінтеграційної політики у сфері комунального сервісно-виробничого забезпечення промислових підприємств

При цьому, необхідно враховувати умови її реалізації, зокрема, деструктивні явища в господарській діяльності підприємств, що спричинені міжнародними конфліктами, наслідками гібридної війни.

Проведені дослідження дають підстави стверджувати, що до цього часу в Україні не існує однієї або декількох моделей комунального обслуговування, з параметрами яких можна було б зрівняти і оцінити фактичні показники роботи окремих структур комунального обслуговування. Сьогодні функціонує організаційно-економічний механізм, який мало у чому змінився, порівняно з часами адміністративно-командної системи. Йому і досі властиві орієнтація переважно на державну форму власності, наскрізна вертикальна адміністративна підлеглисть, прив'язка до планових завдань системи оцінки, незацікавленість персоналу у підвищенні якості своєї роботи, централізоване встановлення цін на комунальні послуги, фінансування комунальних підприємств за принципом залишковості коштів.

Встановлено, що з метою поліпшення взаємовідносин промислових підприємств та підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування політика повинна бути направлена на виявлення економічних, соціальних та екологічних ефектів шляхом виявлення збитків від недооцінювання заходів щодо реформування діяльності, моделювання організаційних заходів з реалізації реформаційної проблематики, а також вироблення управлінських рішень з удосконалення організації інтенсифікації взаємовідносин промислових підприємств та підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування у контексті євроінтеграції (рис. 8). При цьому політика щодо забезпечення умов взаємовідносин промислових підприємств та підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування має базуватися на наступних принципах: забезпечення раціонального використання наявних ресурсів; створення та підтримання конкурентного середовища при формуванні переліку комунальних послуг; регулювання діяльності суб'єктів природних монополій та суб'єктів діяльності на суміжних ринках; забезпечення умов демонополізації ринку комунальних послуг; стимулювання підвищення якості обслуговування; відповідальності осіб, що надають послуги у сфері комунального обслуговування промислових підприємств.

Разом із тим, процес створення ефективних і різноманітних для підприємств форм управління, збереження комунальних мереж та їх обслуговування не слід форсувати, виходячи просто із «принципів» ринкової економіки.

У п'ятому розділі **«Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств»** обґрунтовано формування організаційно-економічного механізму розвитку сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств, удосконалено процес прогнозування та стратегії розвитку взаємовідносин між промисловими підприємствами та підприємствами сфери послуг, окреслено теоретико-концептуальні основи механізму забезпечення надійності взаємовідносин промислових підприємств за компонентою комунального сервісно-виробничого обслуговування.

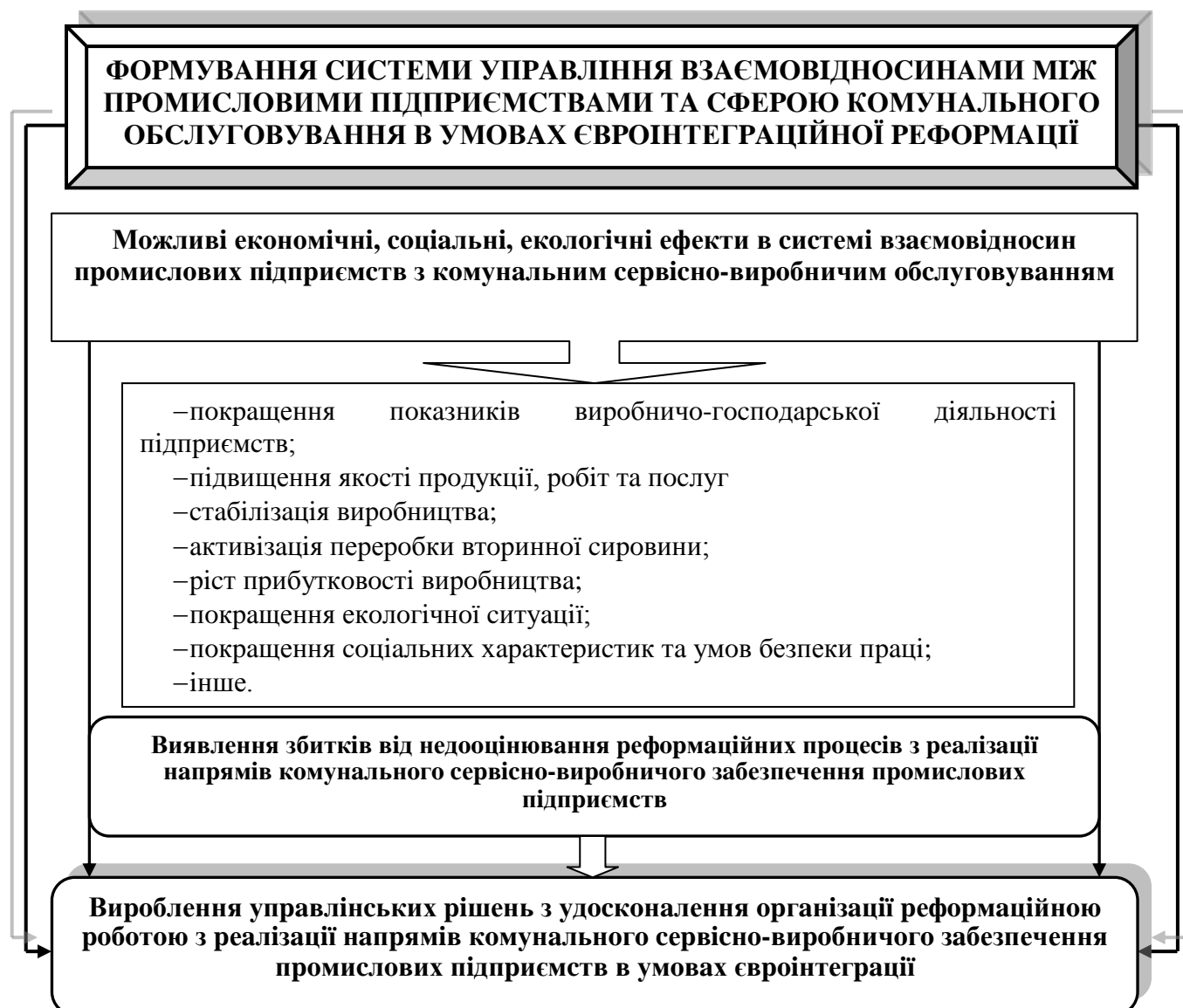

Рис. 8. Система управління взаємовідносинами між промисловими підприємствами та сферою комунального обслуговування в умовах євроінтеграційної реформації

У розділі систематизовано негативні тенденції у розвитку комунального сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств. Задля усунення негативних тенденцій у роботі запропоновано створення на рівні міста інформаційного центру, що уможливить застосування комбінованої системи управління, здійснення обміну інформацією, прийняття участі у міжнародних проектах із залученням іноземних інвестицій. Впровадження запропонованих шляхів інформатизації вимагає внесення відповідних змін до законодавства України.

Наявний стан телекомунікаційного середовища підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування характеризується недостатнім рівнем ефективності використання й інтеграції з іншими міськими інформаційними ресурсами, що спричиняє необхідність подальшого розвитку, шляхом створення єдиної територіальної системи інформаційних ресурсів. З метою інтеграції, спільного використання та інформаційної взаємодії інформаційних систем на

міжвідомчому рівні, необхідно затвердити стандарти метаданих інформаційних об'єктів, стандарти опису інформаційних систем і ресурсів, стандарти надання інформаційних сервісів, стандарти інформаційного електронного обміну та мережної взаємодії. Стандарти створення типових елементів інформаційно-технологічного забезпечення підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування, взаємодії і інтеграції з державними інформаційними системами, потрібно розглянути та рекомендувати для затвердження у встановленому порядку.

У результаті дослідження доведено, що ринкові перетворення поставили підприємства комунальної сервісно-обслуговуючої сфери перед необхідністю самостійно забезпечувати конкурентоспроможність та здатність своєчасно адаптуватись до динамічного ринкового середовища та приймати участь у реалізації євроінтеграційних напрямів розвитку даної сфери. Однією з основних проблем розбудови євроінтеграційних відносин у даному секторі економіки України є формування ефективного організаційно-економічного механізму реалізації євроінтеграційних напрямів розвитку обслуговування промислових підприємств (рис. 9).

Отже, органічне системне об'єднання організаційної структури моделі розвитку сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств і зовнішнього середовища з побудовою комплексної інформаційної системи є необхідною передумовою підвищення ефективності управління комунальною сферою на основі сучасних систем управління діловими процесами, які дозволяють інтегрувати навколо себе різне програмне забезпечення, формуючи єдину інформаційну систему та запорукою побудови ефективного організаційно-економічного механізму реалізації євроінтеграційних напрямів розвитку промислових підприємств.

Визначено, що однією з основних умов ефективного функціонування промислових підприємств є антикризовий маркетинг. Саме тому запропонований авторський підхід до трактування сутності антикризового маркетингу як складової стратегічного планування економічної діяльності промислових підприємств, що включає певні маркетингові інструменти задля їх подальшого ефективного розвитку та підвищення конкурентоспроможності.

Оволодіння передовими методами антикризового маркетингу дасть змогу прискорити реформування підприємств, забезпечити відповідність за якістю і ціною послуг вимогам споживачів, покращити фінансово-економічні результати їх діяльності. Саме тому запропоновано визначення концепції маркетингу сервісно-виробничого обслуговування в умовах реалізації політики соціально-економічного розвитку підприємства у територіальному контексті, для чого виокремлено шість етапів.

Так, у процесі дослідження аргументовано, що впровадження у практику промислових підприємств системи ризику-менеджменту дозволяє забезпечити стабільність їх розвитку, підвищити обґрунтованість ухвалення рішень у ризикованих ситуаціях, поліпшити фінансове положення за рахунок здійснення всіх видів діяльності в контрольованих умовах.

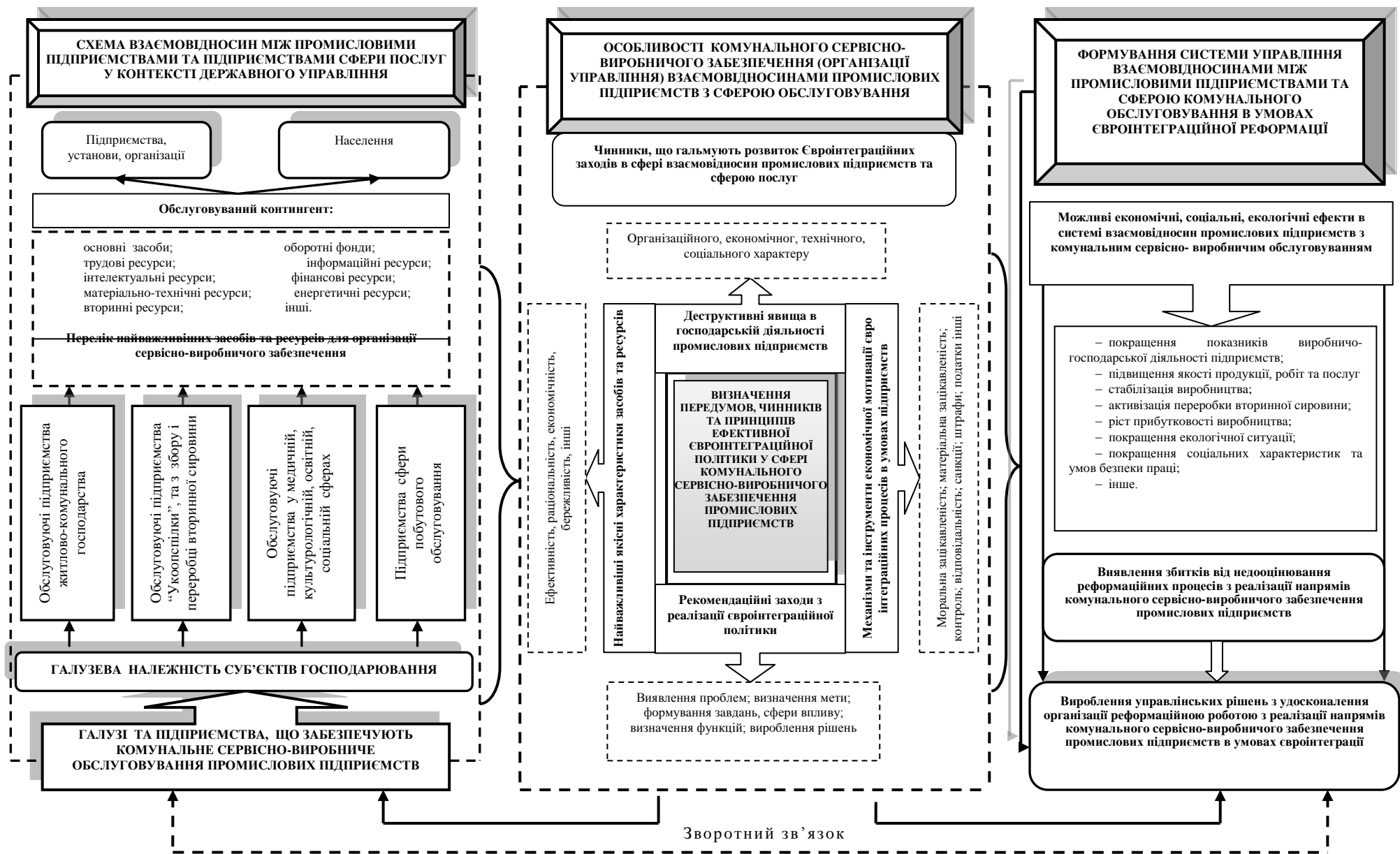

Рис. 9. Організаційно-економічний механізм комунального сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств у контексті реалізації їх Євроінтеграційних напрямів розвитку

Грамотно вибудована система управління ризиками підприємства дає змогу стабілізувати найважливіші стратегічні і тактичні показники діяльності (наприклад, вартість бізнесу, прибутковість), оптимізувати розміщення ресурсів, капіталу відповідно до оцінки ризиків, запобігти втратам, підготувати бізнес до дій у надзвичайній ситуації і підвищити репутацію компанії. Саме тому запропоновано виокремити сім етапів процесу управління гарантіями (надійністю) сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств. Для ефективного управління ризиками запропоновано класифікувати чинники, які сприяли їх виникненню для чіткого розуміння того, що провокує виникнення ризиків у їх діяльності.

Кризовий стан фінансів промислових підприємств у контексті комунального сервісно-виробничого обслуговування обумовлює застосування інструментів фінансового контролінгу як чинник інформаційного забезпечення системи управління. Дослідження показали, що інструменти антикризового управління на підприємствах в умовах комунального сервісно-виробничого обслуговування майже не використовуються. Використання інструментів контролінгу є однією з передумов перетворення підприємств на інноваційні інформаційно-технічні системи. При цьому, система антикризового контролінгу повинна передбачати побудову: системи планування та бюджетування; методики оцінювання відхилення фактичних даних від планових; збалансованої системи показників; системи ризик-менеджменту та контролінгу ризиків; систем внутрішнього аудиту та контролінгу персоналу.

ВИСНОВКИ

Результатом даного наукового дослідження є теоретичне узагальнення та нове вирішення наукової проблеми, що виявляється у формуванні теоретико-методологічних засад забезпечення комунальних сервісно-виробничих потреб промислових підприємств в умовах економічних реформ та розробленні концептуальних основ, методичних і практичних рекомендацій щодо вдосконалення системи взаємовідносин промислових підприємств та підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування у контексті європейських вимог. Ґрунтуючись на комплексному системному дослідженні промислових підприємств та їх комунального сервісно-виробничого обслуговування, узагальнено зарубіжний і вітчизняний досвід, розроблено низку теоретико-концептуальних, методологічних і науково-прагматичних висновків, спрямованих на розв'язання завдань наукової роботи відповідно до поставленої мети:

1. Соціально-економічний розвиток як промисловості загалом, так і промислових підприємств, зокрема значною мірою залежить від розвитку сфери послуг. Адже останній характеризується показниками, що відображають економічні здобутки та соціо-гуманітарний рівень нашої держави і життя населення. Встановлено, що жодне промислове підприємство не може обійтись без послуг з газо-, водопостачання, енергозабезпечення, водовідведення.

2. У роботі на основі узагальнення теоретичних підходів розвинені

теоретико-концептуальні положення сервісно-виробничого забезпечення промислових підприємств і надано визначення понять: «комунальне сервісно-виробниче обслуговування» шляхом його трактування як сукупності майнових комплексів та майнових прав, які належать адміністративно-територіальній одиниці, які використовуються для забезпечення соціально-економічних потреб населення відповідної територіальної громади та є джерелом отримання доходів; управління ними здійснюється від імені населення, що проживає на їх території, місцевими органами влади; «фінансове забезпечення підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування» як відносин з приводу формування та розподілу фінансових ресурсів, які надійшли від споживачів комунальних послуг, банківських установ, державного та місцевих бюджетів для належного виконання функцій, а також підвищення ефективності функціонування. Запропоновані визначення дозволили обґрунтувати понятійно-категоріальний апарат дослідження.

3. З метою всебічного вивчення проблем комунального сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств визначено, що євроінтеграційні умови господарювання обумовлюють необхідність не лише відповідного організаційного й економічного забезпечення процесу виробництва, а і комунального сервісно-виробничого обслуговування. Досліджено, що на сучасному етапі у сфері послуг спостерігаються істотні зміни, які полягають у тому, що на зміну традиційним методам надання послуг приходять нові, пов'язані з впровадженням у процеси обслуговування досконаліших технологій і більш ретельно розроблених систем сервісу, які здатні задовольнити різні запити споживачів і дозволяють завойовувати нові сегменти національного ринку послуг.

4. Розробка концептуальних основ розвитку промислових підприємств в контексті комунального сервісно-виробничого обслуговування адекватних економічним умовам України повинна базуватись та включати принципи самозабезпеченості, багатоваріантності, збалансованості і самодостатності, що в свою чергу створює передумови формування стратегії економічного і соціального розвитку підприємств, а також дозволяє визначити найбільш пріоритетні напрями розвитку.

5. Доведено, що забезпечення підприємств комунальним сервісно-виробничим обслуговуванням можливе на базі розроблення і реалізації відповідної концепції інноваційного розвитку, спрямованої на підвищення результативності функціонування даних підприємств, а також якості, доступності і цінової конкурентоспроможності послуг, що надаються ними. Тому запропоновано процес формування концепції, який повинен включати послідовно виконувані етапи, а саме: організаційно-підготовчий, аналітичний, розробки проекту концепції та узгодження і затвердження концепції.

6. Розроблена теоретико-концептуальна основа організаційно-економічного організаційно-економічного механізму комунального сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств у контексті реалізації їх євроінтеграційних напрямів розвитку дозволила визначити класифікацію сервісно-обслуговуючих підприємств за галузевим принципом та обслуговуванням контингентом, виокремити чинники та принципи організації взаємовідносин

промислових підприємств та підприємств сфери обслуговування. Такий поділ сервісно-обслуговуючих підприємств дає змогу зацікавленим суб'єктам виявити економічні, соціальні, екологічні ефекти діяльності підприємств у процесі реалізації євроінтеграційної реформаційної політики, що дасть можливість підвищити ефективність управління промисловими підприємствами.

7. Виокремлено теоретико-методичні засади державно-приватного партнерства для фінансування сфери сервісного забезпечення розвитку промислових підприємств, що враховують тенденції фінансового забезпечення розвитку сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств. Впровадження механізмів державно-приватного партнерства сприяє адаптації господарства України до ринкових умов, залученню приватного сектора до ведення комунального господарства, реалізації інвестиційних проектів щодо модернізації підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування, підвищенню якості комунальних послуг і як наслідок покращення суспільного добробуту країни і повнішого задоволення комунальних потреб промислового підприємства.

8. Удосконалено науково-методичний підхід до оцінювання рівня якості наданих комунальних послуг промисловим підприємствам з урахування інтересів як самих промислових споживачів, так і підприємств, що надають комунальні послуги. Запропонований підхід буде корисним для менеджерів та керівників промислових підприємств при визначенні рівня якості послуг, що надаються комунальними підприємствами, оскільки враховує нормативну якість комунальних послуг та ефективність від отриманих комунальних послуг промисловим підприємством за період часу за укладеними договорами.

9. За результатами дослідження встановлено, що модель удосконалення управління суб'єктами господарювання в умовах комунального сервісно-виробничого обслуговування промислового сектору обґрунтовує доречність використання функціонального підходу, що передбачає залучення громади до самоврядного управління (шляхом формування «громадівської» інфраструктури та безпосереднього впливу на організацію надання життєво важливих послуг); удосконалення функціонування підприємств, що здійснюють комунальне сервісно-виробниче забезпечення промислового сектору; встановлення організаційно-економічних зв'язків щодо управління комунальними об'єктами, розроблення та реалізацію спільних проектів на базі об'єктів комунальної власності («міжкомунальна» кооперація тощо).

10. Обґрунтовано концептуальні підходи до інтегрування менеджменту якості зі стратегічним менеджментом промислового підприємства з метою забезпечення задовільного рівня якості комунального сервісно-виробничого обслуговування. Даний підхід за рахунок виокремлення забезпечуючих та підтримуючих процесів дасть змогу досягнути підвищення рівня ефективності функціонування сфери комунального сервісно-виробничого забезпечення розвитку промислових підприємств.

11. Встановлено, що використання концепції маркетингу сервісно-виробничого обслуговування в умовах реалізації політики соціально-економічного розвитку підприємства в територіальному контексті дасть можливість

господарюючим суб'єктам забезпечити економічний і соціальний ефект не окремо взятими заходами, а цілісною системою маркетингових досліджень, спрямованих на їх розвиток.

12. Запропоновані методологічні підходи до вдосконалення процесу прогнозування та стратегії розвитку взаємовідносин між промисловими підприємствами та підприємствами сфери послуг спрямовані на визначення принципів стратегічного планування розвитку взаємовідносин промислових підприємств та комунального обслуговування у частині виокремлення специфічних принципів. Обґрунтовані принципи дають змогу об'єктивно визначити пріоритетні напрями вдосконалення процесу формування стратегічного бачення та системи цілей розвитку взаємовідносин промислових підприємств і підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування.

13. Ідентифіковані ключові елементи моделі організації взаємовідносин промислових підприємств зі сферою обслуговування враховують передумови, чинники та принципи організації взаємовідносин у процесі визначення напрямів комунального сервісно-виробничого забезпечення в умовах реалізації євроінтеграційної політики промислових підприємств. Такий підхід дозволяє сформулювати та візуально представити взаємозв'язок промисловості з комунальними підприємствами для методологічного забезпечення рекомендацій з модернізації механізмів взаємовідносин між промисловими підприємствами та підприємствами сфери послуг.

14. Узагальнення результатів дослідження процесу формування напрямів сервісно-виробничого забезпечення промислових підприємств дозволило зробити висновок про необхідність створення єдиних міських розрахункових центрів, єдиних вікон, служб єдиного замовника, що забезпечить надання максимуму послуг високої якості при мінімальній оплаті за рахунок послідовної передачі частини функцій з надання послуг від вищого рівня адміністративно-територіального управління на нижчий. При цьому ефективність цих процесів підвищується за рахунок інформаційного забезпечення органами місцевого самоврядування з метою ухвалення обґрунтованих управлінських рішень з розвитку сфери міських комунальних послуг. Для досягнення вказаної мети сформована організаційно-інформаційна модель управління комунальним сервісно-виробничим обслуговуванням промислового підприємства на основі використання відповідної інформаційної бази.

15. В дисертаційній роботі сформовано концепцію забезпечення сервісно-виробничих потреб промислових підприємств в умовах економічних реформ, яка спрямована на вдосконалення комунального сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств. Доведено, що реалізація запропонованих у дисертації теоретико-методологічних положень і практичних рекомендацій щодо формування дієвого забезпечення сервісно-виробничих потреб промислових підприємств сферою послуг, адекватного методичного інструментарію оцінки та управління підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування, сприятиме забезпеченню фінансової стабільності промислових підприємств та сприятиме зростанню національної економіки в цілому.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації:

1.1. Монографії:

1. Кузьмак О.І. Євроінтеграційні напрями сервісного забезпечення розвитку промислових підприємств України в умовах економічних реформ: монографія // О.І. Кузьмак. – Тернопіль: ТзОВ «Терно-граф», 2016. – 432 с. (25,11 д.а.).

2. Кузьмак О.І. Інноваційні засоби розвитку нетрадиційних джерел енергії та організація ресурсовикористання в соціогуманітарному комплексі України: монографія // Б.М. Андрушків, О.Б. Бойко, Ю.Я. Вовк, І.С. Іскерський, О.І. Кузьмак [та ін.]; за ред. проф. Б.М. Андрушківа. – Тернопіль: ТзОВ «Терно-граф», 2016. – 804 с. (46,73 д.а.) [*Особистий внесок здобувача: 0,8 д.а. – визначення особливостей застосовування інноваційних засобів енергії при використанні комунальних сервісно-виробничих послуг в діяльності промислових підприємств*].

3. Кузьмак О.І. Екологічний вектор модернізації економіки та освіти – європейський контент сталого розвитку регіонів: монографія // В.А. Банах, Н.Г. Метеленко, Б.М. Андрушків, О.В. Коваленко О.В. [та ін.]; за заг. ред. Н.Г. Метеленко. – Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2016. – 458 с. (25,3 д.а.) [*Особистий внесок здобувача: 0,8 д.а. – висвітлення особливостей забезпечення екологічної складової економічної безпеки промислових підприємств при задоволенні комунальних сервісно-виробничих потреб*].

1.2. Публікації у наукових фахових виданнях України:

4. Кузьмак О.І. Формування інноваційної стратегії та її вплив на конкурентоспроможність підприємства / О.І. Кузьмак // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Випуск 265: В 9 т. Том IV. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2010. – С. 913-919. (0,4 д.а.).

5. Кузьмак О.І. Управління інноваційним потенціалом підприємства [Електронний ресурс] / О.І. Кузьмак // Глобальні та національні проблеми економіки: електронне наукове фахове видання. – М.: Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського, 2015. – Вип. 5. – С. 467-470 // Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-5-2015>. (0,5 д.а.).

6. Кузьмак О.І. Необхідність та роль управління ризиками у діяльності підприємств сфери послуг / О.І. Кузьмак // Економіка і управління. – 2015. – №4 (68). – 2015. – С. 42-46. (0,4 д.а.).

7. Кузьмак О.І. Чинники, що впливають на ефективність роботи підприємств сфери послуг / О.І. Кузьмак // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. – Випуск 12(45). – Ч.3. – Редкол.: відпов ред. д.е.н., проф. Герасимчук З.В. – Луцьк, 2015. – С. 158-163. (0,4 д.а.).

8. Кузьмак О.І. Особливості інформаційного забезпечення системи управління промисловим підприємством в умовах реалізації багатокомпонентного аналітичного підходу / Р.П. Шерстюк, О.І. Кузьмак, І.А. Кінаш, О.Б. Погайдак // Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Серія

«Економічні науки»: зб. наук. пр. Чернівці: БДФЕУ, 2015. – Вип. 1 (24). – С.133-140. (0,8 д.а.) [*Особистий внесок здобувача: 0,3 д.а. – розкриття сутності та впливу інформаційного забезпечення на процес управління*].

9. Кузьмак О.І. Дослідження ефективності інноваційно-ресурсної та логістично-маркетингової компонент організації механізму управління в умовах Євроінтеграційної трансформації підприємства / Р.П. Шерстюк, О.І. Кузьмак, І.А. Кінаш, О.Б. Погайдак // Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка, 2015. – Вип. 5. – Т.20. – С. 122-127. (0,75) [*Особистий внесок здобувача: 0,3 д.а. – визначення ролі логістично-маркетингової компоненти при формуванні механізму управління підприємством*].

10. Кузьмак О.І. Економіка міста в контексті розвитку взаємовідносин промислових підприємств та підприємств комунального обслуговування / О.І. Кузьмак // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Економіка і менеджмент», 2015. – Вип.14. – С. 151-154. (0,45 д.а.).

11. Кузьмак О.І. Концептуальні основи забезпечення інноваційного розвитку підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування / О.І. Кузьмак // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки», 2015. – Вип. 15. – Ч.2. – С. 42-46. (0,5 д.а.).

12. Кузьмак О.І. Євроінтеграційна трансформація нововведень з використанням дуалістичного підходу до управління підприємством (постконфліктні аспекти впровадження інновацій у виробництво) / Р. Шерстюк, І. Кінаш, О. Погайдак, О. Кузьмак // Вісник Запорізького національного університету. Збірник наукових праць. Економічні науки. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2015. – № 4(28). – С. 38-49. (1,0 д.а.) [*Особистий внесок здобувача: 0,4 д.а. – обґрунтування напрямів нововведень в контексті комунального сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств*].

13. Кузьмак О.І. Концептуальні основи забезпечення інноваційного розвитку підприємств в сервісно-виробничих контекстах сфери послуг / О.І. Кузьмак // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство, 2015. – Вип. 4 – С. 13-16. (0,5 д.а.).

14. Кузьмак О.І. Удосконалення методів фінансування розвитку сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств [Електронний ресурс] / О.І. Кузьмак // Глобальні та національні проблеми економіки: електронне наукове фахове видання. – М.: Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського, 2016. – Вип. 9. – С. 322-327 // Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/9-2016/67.pdf> (0,7 д.а.).

15. Кузьмак О.І. Стратегія розвитку взаємовідносин промислових підприємств та комунального обслуговування / О.І. Кузьмак // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки», 2016. – Вип. 16. Ч.2. – С. 42-45. (0,5 д.а.).

16. Кузьмак О.І. Удосконалення прогнозування та стратегії розвитку взаємовідносин між промисловими підприємствами та підприємствами сфери послуг / О.І. Кузьмак // Економіка і управління. – 2016. – №1 (69). – С. 51-55. (0,5 д.а.).

1.3. Публікації у наукових зарубіжних періодичних виданнях та виданнях України, які внесено до міжнародних наукометричних інформаційних баз даних:

17. Kuzmak O. Business Expectations of Enterprises in Ukraine Crisis / O. Kuzmak // Ante portas – Studia nad Bezpieczeństwem. – Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Świętokrzyskim, 2015. – NR 2(5). – С.173-178. Вхдж. в наук. метр. бази: *Index Copernicus, Central European Journal of Social Sciences and Humanities, BazHum oraz Polskiej Bibliografii Naukowej*. (0,5 д.а.).

18. Кузьмак О.І. Особливості прийняття управлінських рішень в діяльності підприємств сфери послуг / О.І. Кузьмак // Інноваційна економіка, 2015. – № 5(60). – С. 55-58. Вхдж. в наук. метр. бази: «*PIHЦ*», «*Index Copernicus Journals Master List, Poland*» (0,5 д.а.).

19. Kuzmak O. Possibilities of enterprise development in post-conflict Ukraine / O. Kuzmak // Nauka i studia: Ekonomiczne nauki. – 2015. – № 17 (148). – С. 31-35. (0,5 д.а.).

20. Кузьмак О.І. Багатокомпонентний, функціонально-логістичний підхід до формування моделі управління чинниками підвищення ефективності промислового підприємства у постконфліктний період / Р.П. Шерстюк, І.А. Кінаш, О.Б. Погайдак, О.І. Кузьмак // Сталий розвиток економіки. – 2015. – №4(29). – С. 44-53. Вхдж. в наук. метр. бази: «*Index Copernicus Journals Master List, Poland*», (1,0 д.а.) [Особистий внесок здобувача: 0,3 д.а. – визначення чинників комунального забезпечення промислових підприємств].

21. Kuzmak O. Prospects for the development of enterprises in Ukraine in post-conflict / O. Kuzmak // Středoevropský věstník pro vědu a výzkum. Central European Journal for Science and Research. Praha, 2015. – №11(24). – Р. 5-9. (0,5 д.а.).

22. Кузьмак О.І. Напрями реформування системи управління персоналом підприємств комунальної містообслуговуючої сфери в умовах євроінтеграції / О.І. Кузьмак // Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, 2016. – Вип. 1(96) – С. 134-139. Вхдж. в наук. метр. бази: «*Ulrich's Web Global Serials Directory*», «*eLIBRARY*», «*Index Copernicus*», «*Polish Scholarly Bibliography*», «*Infobase Index*», «*Inspec*», «*Open Academic Journals Index*», «*Google Scholar*», «*CiteFactor*» і «*Scientific Indexing Services*». (0,6 д.а.).

23. Кузьмак О.І. Механізм підвищення якості надання комунальних послуг у контексті європейських вимог / О.І. Кузьмак // Сталий розвиток економіки. Міжнародний науково-виробничий журнал. – 2016. – №1(30). – С.150-155. (0,6 д.а.) Вхдж. в наук. метр. бази: «*Index Copernicus Journals Master List, Poland*».

24. Kuzmak O. Concept of guarantee industrial enterprises their qualitative municipal services / O. Kuzmak // Nauka i studia: Ekonomiczne nauki (Przemysl). – 2016. – № 18 (149). – С. 5-9. (0,5 д.а.).

25. Kuzmak O. The problem directions and directions financing of the utilities industrial enterprises / O. Kuzmak // Středoevropský věstník pro vědu a výzkum: Ekonomické vědy (Praha). – 2016. – №13(26). – Р. 23-27.

26. Кузьмак О.І. Інноваційна стратегія як засіб стабілізації розвитку промислового підприємства / О.І. Кузьмак // Інноваційна економіка, 2016. – № 1-

2(61). – С. 114-118. Вхдж. в наук. метр. бази: «PIHЦ», «*Index Copernicus Journals Master List, Poland*» (0,6 д.а.).

27. Кузьмак О.І. Формування організаційно-економічної моделі розвитку сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств // О.І. Кузьмак // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка», 2016. – Вип. 1(47). – Т.1. – С. 233-236. Вхдж. в наук. метр. бази: «*Index Copernicus Journals Master List, Poland*», «ResearchBib», «PIHЦ», «*Google Scholar*». (0,5 д.а.).

2. Опубліковані праці апробаційного характеру:

28. Кузьмак О.І. Ризик-менеджмент як засіб забезпечення фінансової стабільності підприємства / О.І. Кузьмак // Теорія і практика раціонального використання ресурсного потенціалу країни: Тези Міжнародної науково-практичної конференції, Буковинський державний фінансово-економічний університет (м.Чернівці, 15-16 листопада 2012 р.). – Чернівці, 2012. – С.13-14. (0,2 д.а.).

29. Кузьмак О.І. Напрями розвитку підприємств сфери послуг в умовах місцевого самоврядування / О.І. Кузьмак // Сталий розвиток підприємств, регіонів, країн в сучасних ринкових та політичних умовах: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 19-20 листопада 2015 р.). – Д: НГУ, 2015. – С. 28-31. (0,2 д.а.).

30. Кузьмак О.І. Концептуальні основи забезпечення інноваційного розвитку підприємств сфери послуг в умовах євроінтеграційних процесів / О.І. Кузьмак // Інноваційна інфраструктура України: стан та аналіз умов розвитку: Зб. тез наук. роб. учасників Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 20-21 листопада 2015 р.). – ГО «Центр економічних досліджень та розвитку». – О.: ЦЕДР, 2015. – С. 45-48. (0,3 д.а.).

31. Кузьмак О.І. Особливості та перспективи розвитку підприємств сфери послуг в Україні / О.І. Кузьмак // Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку: регіональні особливості та світові тенденції: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 27-28 листопада 2015 р.). – О.: ОНУ, 2015. – С. 90-92. (0,2 д.а.).

32. Кузьмак О.І. Проблеми розвитку та стратегічні напрями реформування підприємств житлово-комунального господарства регіону / О.І. Кузьмак // Актуальні проблеми і перспективи розвитку економіки в умовах глобальної нестабільності: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Кременчуг, 10-12 грудня 2015 р.). – Кременчуг: КНУ, 2015. – С.407-409. (0,2 д.а.).

33. Кузьмак О.І. Особливості та принципи антикризового управління підприємствами містообслуговуючої сфери в умовах євроінтеграції / О.І. Кузьмак // *Wykształcenie i nauka bez granic – 2015: Materiały XI Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji* (m. Przemysl, 07-15 grudnia 2015 roku). – Przemysl: Nauka i studia, 2015. – S.26-28. (0,2 д.а.).

34. Кузьмак О.І. Інформаційне забезпечення системи управління як засіб ефективного функціонування промислових підприємств / О.І. Кузьмак // *Věda a vznik – 2015: Materiály XI mezinárodní vědecko-praktická konference* (m. Praha, 22-30 december 2015 roku). – *Ekonomické vědy.*: Praha. Publishing House «Education and

Science» s.r.o., 2015. – S. 13-15. (0,2 д.а.).

35. Кузьмак О.І. Особливості та принципи антикризового управління сервісно-виробничих підприємств комунальної сфери в умовах євроінтеграції / О.І. Кузьмак // Методичні та практичні підходи до вдосконалення результативності політики економічного зростання: зб. матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 25-26 грудня 2015 р.). – У 3-х част. – К., 2015. – Ч.2. – С. 13-16. (0,2 д.а.).

36. Кузьмак О.І. Концептуальні основи стратегії розвитку взаємовідносин промислових підприємств та комунального обслуговування / О.І. Кузьмак // Перспективи розвитку національної економіки: зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 12-13 лютого 2016 р.). – Східноукраїнський інститут економіки та управління. У 2-х частинах. – Запоріжжя: ГО «СІЕУ», 2016. – Ч. 2. – С. 89-92. (0,3 д.а.).

37. Кузьмак О.І. Роль інноваційно-ресурсної та логістично-маркетингової компоненти організаційного механізму управління в діяльності підприємства / О.І. Кузьмак // Strategiczne pytania światowej nauki – 2016: Materiały XII Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji (m. Przemysl, 07–15 lutego 2016 roku). – Volume 2. Ekonomiczne nauki: Przemysł. Nauka i studia, 2016. – S. 23-26. (0,2 д.а.).

38. Кузьмак О.І. Проблеми та шляхи покращення фінансового забезпечення розвитку сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств / О.І. Кузьмак // Економіка в контексті інноваційного розвитку: стан та перспективи: зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 12-13 лютого 2016 р.) / За. заг. ред.: М. М. Палінчак, В. П. Приходько, А. Krynski. – У 2-х частинах. – Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2016. – Ч. 1. – С. 105-108. (0,3 д.а.).

39. Кузьмак О.І. Досвід організації фінансування розвитку сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств / О.І. Кузьмак // Фінансові інструменти просторово-територіального розвитку: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Черкаси, 22-23 березня 2016 р.). – Черкаський державний технологічний університет. – Черкаси: ФОП «Чабаненко Ю.А.», 2016. – С. 19-23. (0,3 д.а.).

40. Кузьмак О.І. Формування напрямів комунального сервісно-виробничого забезпечення розвитку промислових підприємств / О.І. Кузьмак // Інноваційні засади управління підприємствами в умовах сталого розвитку: матеріали П'ятої Всеукраїнської науково-практичної конференції пам'яті професора ТНТУ, академіка НАН України Чумаченка Миколи Григоровича, (м. Тернопіль, 25 березня 2016 р.) / МОН України, ТНТУ ім. І.Пулюя [та ін.]. – Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2016. – С. 62-63. (0,3 д.а.).

41. Кузьмак О.І. Фінансове забезпечення підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування / О.І. Кузьмак, О.М. Кузьмак // Регіональні проблеми розвитку територіальних систем: теорія, практика, перспективи: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 15-16 квітня 2016 р.). – Ред. Кол.: Лендел М.А. (гол. ред.) та ін. – Ужгород: Вид-во «ФОП Сабов А.М.», 2016. – Ч.3. – С.142-145. (0,4 д.а.) [*Особистий внесок здобувача: 0,2 д.а. – висвітлення сучасного стану та проблем фінансового забезпечення сфери комунального сервісно-виробничого забезпечення*].

АНОТАЦІЯ

Кузьмак О.І. Формування напрямів комунального сервісно-виробничого забезпечення розвитку промислових підприємств. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04. – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя Міністерства освіти і науки України, Тернопіль, 2016.

У дисертаційній роботі проведено комплексне дослідження теоретико-методологічних засад комунального сервісно-виробничого забезпечення розвитку промислових підприємств та окреслено напрями його удосконалення у діяльності промислових підприємств. Обґрунтовано вихідні методологічні доміанти дослідження сервісно-виробничого забезпечення підприємств в умовах євроінтеграційних економічних реформ. Розкрито економічну сутність підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування, сформовано комплексний теоретико-прагматичний підхід до формування концепції інноваційного розвитку підприємств у сервісно-виробничому контексті. Обґрунтовано економічну і соціальну стратегію розвитку взаємовідносин промислових підприємств та комунального обслуговування.

Узагальнено методичні підходи до систематизації основних форм задоволення сервісно-виробничих потреб промислових підприємств з урахуванням особливостей діяльності промислових підприємств. Здійснено оцінку ефективності функціонування промислових підприємств у залежності від якості сервісно-виробничого обслуговування. Окреслено перспективні напрями удосконалення процесу прогнозування та стратегії розвитку взаємовідносин між промисловими підприємствами та підприємствами сфери послуг. Сформовано організаційно-економічний механізм розвитку сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств, механізм забезпечення надійності взаємовідносин промислових підприємств за компонентою комунального сервісно-виробничого обслуговування.

Ключові слова: промислове підприємство, підприємство комунального сервісно-виробничого обслуговування, сервісно-виробниче обслуговування промислових підприємств, послуга, інноваційний розвиток підприємств, стратегія, маркетинг сервісно-виробничого обслуговування, принципи стратегічного планування.

АННОТАЦИЯ

Кузьмак О.И. Формирование направлений коммунального сервисно-производственного обеспечения развития промышленных предприятий. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.04 – Экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Тернопольский национальный технический

университет имени Ивана Пулюя Министерства образования и науки Украины, Тернополь, 2016.

Обоснованно выходные методологические доминанты исследования сервисно-производственного обеспечения предприятий в условиях евроинтеграционных экономических реформ. Раскрыта экономическая сущность предприятий коммунального сервисно-производственного обслуживания. Разработан комплексный теоретико-прагматический подход к формированию и реализации концепции инновационного развития предприятий в сервисно-производственном контексте сферы услуг, направленной на повышение результативности функционирования данных предприятий, а также качества, доступности и ценовой конкурентоспособности услуг.

Автором выделены этапы разработки концепции, в частности: организационно-подготовительный, аналитический, разработка проекта концепции, согласования и утверждения концепции, что позволило сформировать основы взаимоотношений предприятий промышленности и предприятий коммунального сервисно-производственного обслуживания и механизма его реализации в соответствии с евроинтеграционными требованиями.

Обоснованы направления коммунального сервисно-производственного обслуживания, основанные на комплексном подходе к формированию организационно-экономического механизма и принципов взаимосвязи с промышленным производством. Определены экономическая и социальная стратегия развития взаимоотношений промышленных предприятий и коммунального обслуживания.

Обобщены научно-методические подходы к систематизации основных форм удовлетворения сервисно-производственных нужд промышленных предприятий с учетом особенностей их деятельности. Осуществлена оценка эффективности функционирования промышленных предприятий в зависимости от качества сервисно-производственного обслуживания. Обоснованы концептуальные подходы к интегрированию менеджмента качества с стратегическим менеджментом промышленного предприятия с целью обеспечения удовлетворительного уровня качества коммунального сервисно-производственного обслуживания. Определены перспективные направления совершенствования процесса прогнозирования и стратегии развития взаимоотношений между промышленными предприятиями и предприятиями сферы услуг.

Обоснованно научно-теоретические положения концепции маркетинга сервисно-производственного обслуживания предприятия в территориальном контексте, которая предусматривает выделение шести этапов осуществления маркетинговых исследований и позволяет обеспечить их экономический и социальный эффект для развития промышленных предприятий. Сформирован организационно-экономический механизм развития сервисно-производственного обслуживания промышленных предприятий, механизм обеспечения надежности взаимоотношений промышленных предприятий в контексте коммунального сервисно-производственного обслуживания.

Ключевые слова: промышленное предприятие, предприятие коммунального сервисно-производственного обслуживания, сервисно-производственное обслуживание промышленных предприятий, услуга, инновационное развитие предприятий, стратегия, маркетинг сервисно-производственного обслуживания, принципы стратегического планирования.

ANNOTATION

Kuzmak O.I. “Formation and Directions of Development of Public Utilities which Provide Services to Industrial Enterprises”. – The manuscript.

This dissertation is for obtaining Doctoral Degree in Economic Sciences by specialization coded 08.00.04 – Economics and Management of Enterprises (according to the types of economic activities. – Ternopil Ivan Puluj Technical University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Ternopil, 2016.

This Thesis is a comprehensive research of the theoretical and methodological foundations of the provision of services to industrial enterprises by public utilities. It outlines the main directions for the improvement of the provision of services to industrial enterprises. This research points out primary methodological approaches to the provision of services by public utilities to industrial enterprises in the conditions of European integration and economic reforms. It also outlines the economic essence of public utilities by creating a comprehensive theoretical and pragmatic approach to the formation of the concept of innovative development of public utilities. The author presents the economic and social development strategy of interactions between industrial enterprises and public utilities.

This thesis also summarizes methodological approaches to the systematization of the main forms of services which are provided to industrial enterprises taking into consideration specific character of their business activities. This research estimates the efficient functioning of industrial enterprises depending on the quality of the services provided to them by public utilities. The main directions for improvement of the forecasting process and strategy for the development of interactions between industrial enterprises and public utilities are outlined. In addition, the author focuses on the organizational and economic mechanism of the provision of services to industrial enterprises and describes the mechanism of ensuring the reliability of interactions between the industrial enterprises and public utilities.

Key words: industrial enterprise, public utilities, provision of services to industrial enterprises, service, innovative development of enterprises, strategy, marketing in the field of service provision, principles of strategic planning.

Підписано до друку 21.10.2016. Формат 60×90, 1/16.
Друк лазерний. Папір офсетний. Гарнітура TimesNewRoman.
Умовно-друк. арк. 1,8. Наклад – 100 прим.
Замовлення № 211016

*****

Друк ФОП Паляниця В. А.
Свідоцтво ДК №4870 від 20.03.2015 р.
м. Тернопіль, вул. Б. Хмельницького, 9а, оф. 38.
тел. (0352) 528–777.